

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI, CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE GEOGRAFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE GEOGRAFIE

TEZĂ DE DOCTORAT

- Rezumat –

TURISMUL ÎN SPAȚIUL MONTAN ȘI DE CONTACT MARGINAL DIN JUDEȚUL MUREȘ

Cuvinte cheie: turism, montan, potențial turistic, prospectare, valorificare, strategie, produs turistic

Coordonator științific,

Prof. univ. dr. habil. DEZSI Ștefan

Doctorand,

CRĂCIUN Andreea Maria

Cluj-Napoca, 2025

Cuprins

Lista figurilor

Lista tabelelor

1. Introducere

2. Stadiul cercetării la nivel național și internațional

2.1. Contextul științific general al temei propuse

2.2. Revizuirea succintă a literaturii de specialitate

3. Date/materiale utilizate și metodologia de cercetare

3.1. Date utilizate

3.2. Metodologia de cercetare

4. Rezultate și discuții

4.1. Așezarea geografică, delimitarea teritorială și configurația ariei de studiu

4.2. Potențialul turistic natural

4.2.1. Potențialul morfoturistic

4.2.2. Potențialul climato-turistic

4.2.3. Potențialul hidrogeografic

4.2.4. Potențialul turistic biogeografic

4.2.5. Arii naturale protejate

4.2.6. Estimarea valorii potențialului atractiv al fondului turistic natural

4.3. Potențialul turistic antropic

4.3.1. Edificiile și obiectivele istorice

4.3.2. Edificii religioase

4.3.3. Edificii culturale

4.3.4. Edificiile economice cu funcție turistică

4.3.5. Activitățile umane cu funcție turistică (evenimentele)

4.3.6. Resurse turistice etnografice

4.3.7. Estimarea valorii potențialului atractiv al patrimoniului turistic antropic

4.4. Baza materială turistică

4.4.1. Infrastructura de cazare

4.4.2. Infrastructura de alimentație publică

4.4.3. Infrastructura de transport

4.4.4. Infrastructura sportivă și de agrement

4.4.5. Elemente de informare și promovare turistică

- 4.4.6. Estimarea potențialului bazei material turistice
- 4.5. Circulația turistică în spațiul montan și de contact marginal al județului Mureș
 - 4.5.1. Sosiri ale turiștilor în structuri de primire turistică
 - 4.5.2. Înoptări în structurile de primire turistice cu funcțiuni de cazare
 - 4.5.3. Indicele de utilizare netă a capacității de cazare turistică în funcțiune
 - 4.5.4. Durata medie a sejurului
 - 4.5.5. Sezonalitatea turistică
- 4.6. Evaluarea și valorificarea ofertei turistice a ariei de studiu
- 4.7. Tipuri și forme de turism
- 4.8. Percepția asupra turismului din spațiul montan și de contact marginal din județul Mureș
 - 4.8.1. Percepția autorităților locale asupra ofertei turistice
 - 4.8.2. Percepția localnicilor asupra activității turistice
- 4.9. Oportunități și strategii de dezvoltare. Analiza SWOT
 - 4.9.1. Oportunități de dezvoltare economică
 - 4.9.2. Analiza SWOT
 - 4.9.3. Strategia de dezvoltare. Obiective și direcții de acțiune
 - 4.9.4. Aspecte de personalizare turistică. Imaginea de brand a destinației turistice aferente ariei de studiu
 - 4.9.5. Categoriile de produse turistice personalizate

Concluzii

Bibliografie

Anexe

Capitolul 1. Introducere

Turismul, inițial un privilegiu al claselor elevate, s-a transformat într-o activitate organizată, devenind unul dintre cele mai importante sectoare economice la nivel global.

România dispune de un potențial turistic deosebit, datorită diversității peisajelor, climatului favorabil, bogăției florei și faunei, precum și patrimoniului cultural și istoric remarcabil. Județul Mureș se înscrie în această categorie, având un areal montan și de contact marginal care oferă oportunități pentru dezvoltarea turismului. În contextul actual, valorificarea acestui potențial poate contribui la relansarea economică și socială printr-o dezvoltare durabilă a zonei, susținută de cercetări și documentări de specialitate.

Alegerea zonei montane și de contact marginal din județul Mureș ca subiect de studiu, s-a bazat atât pe legătura personală cu acest spațiu, cât și pe cunoașterea aprofundată a realităților sale fizico-geografice și socio-economice. În plus, lipsa unor studii extinse asupra turismului din această zonă a constituit un motiv suplimentar pentru explorarea și promovarea resurselor sale turistice. În acest sens, cercetarea propune o analiză detaliată a turismului montan și de contact marginal, fundamentată pe ipoteze clare și obiective bine definite:

IPOTEZA 1: Potențialul turistic natural și antropic al arealului de studiu reprezintă cea mai importantă componentă în dezvoltarea și susținerea activității turistice din zona montană și de contact marginal a județului Mureș

OBIECTIV 1: Prospectarea potențialului turistic existent la nivelul zonei montane și de contact marginal a județului Mureș

IPOTEZA 2: Capacitatea infrastructurii turistice este relativ suficientă pentru practicarea turismului în vederea valorificării optime a potențialului turistic din zona montană și de contact marginal a județului Mureș

OBIECTIV 2: Analiza infrastructurii turistice dintr-o triplă perspectivă a datelor existente soldată cu aplicarea unui sistem de bonitare și evaluare a potențialului turistic al UAT din aria de studiu

IPOTEZA 3: Turismul poate asigura dezvoltarea socio-economică din zona montană și de contact marginal a județului Mureș în condițiile de piață turistică și sistem de administrare eficient

OBIECTIV 3: Stabilirea percepției autorităților locale și a localnicilor asupra implicațiilor pe care le poate avea turismul în cadrul comunității locale soldată cu elaborarea unei strategii eficiente de dezvoltare a turismului în aria de studiu

Toate aceste ipoteze anticipează și servesc obiectivului general al cercetării și anume, demonstrarea faptului că zona montană și de contact marginal a județului Mureș poate transforma turismul într-o alternativă socio-economică viabilă atâta timp cât există o valorificare corespunzătoare și o promovare eficientă.

Capitolul 2. Stadiul cercetării la nivel național și internațional

2.1. Contextul științific general al temei propuse

Spațiul geografic poate deveni unul turistic prin valorificarea și diversificarea activităților specifice, având la bază un potențial natural sau antropic și o infrastructură adecvată. Organizarea acestui spațiu necesită zonare turistică, bazată pe resursele existente și include niveluri taxonomice precum *regiunea, arealul, complexul, localitatea și obiectivul turistic*. Toate acestea contribuie la dezvoltarea unei *oferte turistice*, care poate fi primară (resurse naturale și antropice) sau secundară (baza tehnico-materială), transformându-se, prin valorificare economică, în ofertă turistică reală.

Dezvoltarea turismului depinde de integrarea patrimoniului turistic în circuitul de profil, ceea ce determină apariția *fluxului turistic* – deplasarea vizitatorilor spre zonele receptoare pentru activități recreative, culturale sau curative. Pentru aceasta, prospectarea turistică este esențială, asigurând evaluarea și amenajarea resurselor turistice. În funcție de oferta și cererea existentă, actul turistic poate îmbrăca diferite forme și tipuri, influențate de factori precum distanța, durata și scopul călătoriei.

2.2. Revizuirea succintă a literaturii de specialitate

Studiile anterioare asupra arealului de cercetare sunt în mare parte generale, axate pe niveluri regionale și naționale, iar cercetările detaliate la nivel județean sunt limitate și provin din domenii conexe precum istorie sau geografie. Bibliografia se împarte în trei categorii: studii generale, cercetări aprofundate și lucrări complementare, subliniind lipsa unei analize turistice integrate. Această situație evidențiază necesitatea unui studiu amplu care să includă zona montană și de contact marginal a județului Mureș în circuitul științific național și internațional.

Capitolul 3. Date și materiale utilizate, metodologia cercetării

3.1. Date și materiale utilizate

Studiul utilizează două categorii principale de informații: date despre potențialul turistic al zonei montane și de contact marginal a județului Mureș, obținute din surse diverse (ghiduri, arhive, baze de date online) și date privind infrastructura turistică și circulația turiștilor, preluate din statistici oficiale și cercetări proprii. Analiza include aspecte precum numărul obiectivelor turistice, infrastructura de cazare și transport și indicatori ai circulației turistice (sosiri, înnoptări, sezonabilitate). De asemenea, au fost colectate date prin intermediul chestionarelor aplicate reprezentanților locali și locuitorilor din aria de studiu.

3.2. Metodologia de cercetare

Metodologia cercetării a inclus documentarea, colectarea datelor din teren și interpretarea acestora. Au fost analizate surse bibliografice, realizate interviuri și chestionare, iar materialele cartografice au facilitat corelarea datelor geografice. Observațiile directe și interacțiunile cu autoritățile și prestatorii de servicii turistice au contribuit la o bază de date complexă, incluzând informații demografice, economice și turistice.

Interpretarea și prelucrarea datelor s-au realizat prin metode cantitative și calitative, utilizând reprezentări grafice, cartografice și analiza comparativă a unităților administrativ-teritoriale (UAT). Potențialul turistic a fost evaluat pe baza unui sistem de punctaj acordat resurselor naturale, antropice și infrastructurii turistice, facilitând compararea localităților. În plus, au fost aplicate metode precum observația, analiza documentelor, anchetele și interviurile structurate, completate de tehnici avansate de reprezentare grafică și utilizarea software-ului specializat. Studiul de caz aplicat la cele 19 UAT a evidențiat diferențele și asemănările în dezvoltarea turistică, oferind un fundament solid pentru formularea unor strategii eficiente de valorificare a potențialului turistic la nivel regional și național.

Capitolul 4. Rezultate și discuții

4.1. Așezarea geografică, delimitarea teritorială și configurația ariei de studiu

Arealul investigat este situat în partea central-nordică a României, în nord-estul județului Mureș, având ca vecini județele Suceava (nord), Harghita (est și nord-est) și Bistrița-Năsăud (vest și nord-vest). Acesta ocupă aproximativ 1932 km² din totalul de 6714 km² ai județului Mureș și se află în bazinul Mureșului Superior, la contactul Depresiunii Colinare a Transilvaniei cu Subcarpații Transilvaniei, Munții Căliman (nord-est) și Munții Gurghiu (est).

Relieful este structurat în trei sectoare distincte: masivul vulcanic al Munților Căliman (nord), munții vulcanici ai Gurghiului (est) și dealurile și depresiunile subcarpatice (vest).

Delimitarea arealului a fost realizată prin criterii administrative și fizico-geografice, incluzând 17 comune cu 77 de sate și două așezări urbane, evidențiind astfel diversitatea peisajului și a unităților teritoriale analizate.

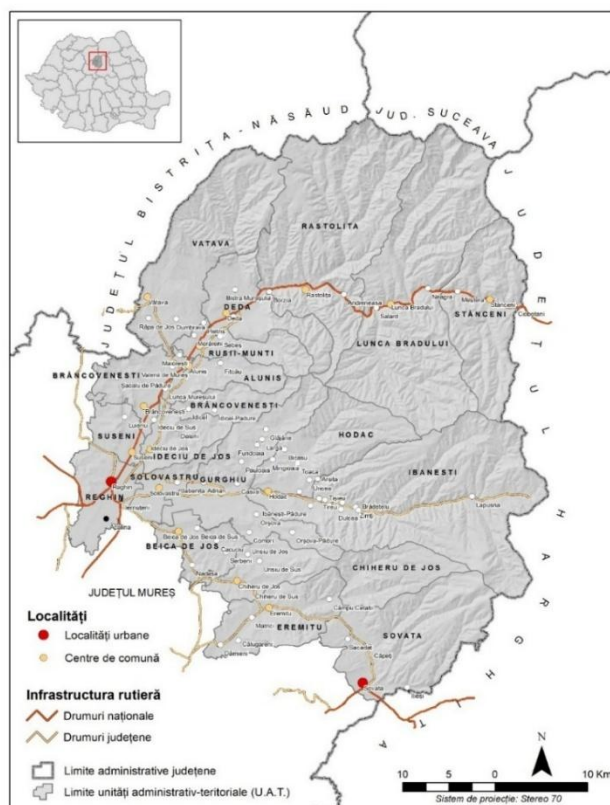

Figura 1. Delimitarea administrativ - teritorială a ariei de studiu și poziționarea localităților componente

4.2. Potențialul turistic natural

4.2.1. Potențialul morfoturistic

Arealul de studiu se remarcă printr-un peisaj montan divers, modelat de agenții externi, care a generat forme de relief spectaculoase cu valoare turistică, precum masivele muntoase, vârfurile, platourile, văile, cheile, defileele, craterele vulcanice și peșterile. Potențialul morfoturistic este determinat de prezența Munților Căliman și Gurghiu, alături de defilee, depresiunile și zonele deluroase de contact. Substratul geologic al acestor masive vulcanice, format din curgeri de lavă, piroclastite și corpuri intrusiv microdioritice, influențează relieful și peisajul. Masivul Căliman este dominat de o calderă vulcanică de aproximativ 10 km diametru, în timp ce Munții Gurghiu sunt caracterizați prin mai multe aparate vulcanice și cratere erodate de afluenții Mureșului și ai celor două Târnave, contribuind la spectaculozitatea reliefului și atractivitatea turistică a regiunii.

Arealul de studiu se suprapune peste sectorul vulcanogen-sedimentar al Munților Căliman și Gurghiu, precum și peste zona de contact cu Depresiunea Colinară a Transilvaniei, între județele Harghita și Bistrița-Năsăud. Munții, formați în perioada eruptivului neogen, includ atât conuri vulcanice, cu vârfuri ce depășesc 1700 m (ex. Vf. Pietrosu – 2100 m), cât și platouri vulcanice extinse. Craterelor acestora, în formă de „potcoavă”, influențează climatul și etajarea biogeografică, favorizând activități turistice precum drumețiile și cicloturismul. Platoul vulcanogen-sedimentar din vest prezintă forme de relief specifice, cum ar fi peșterile de mlașă și structurile rezultate din modelarea selectivă, evidențiind complexitatea geomorfologică a regiunii.

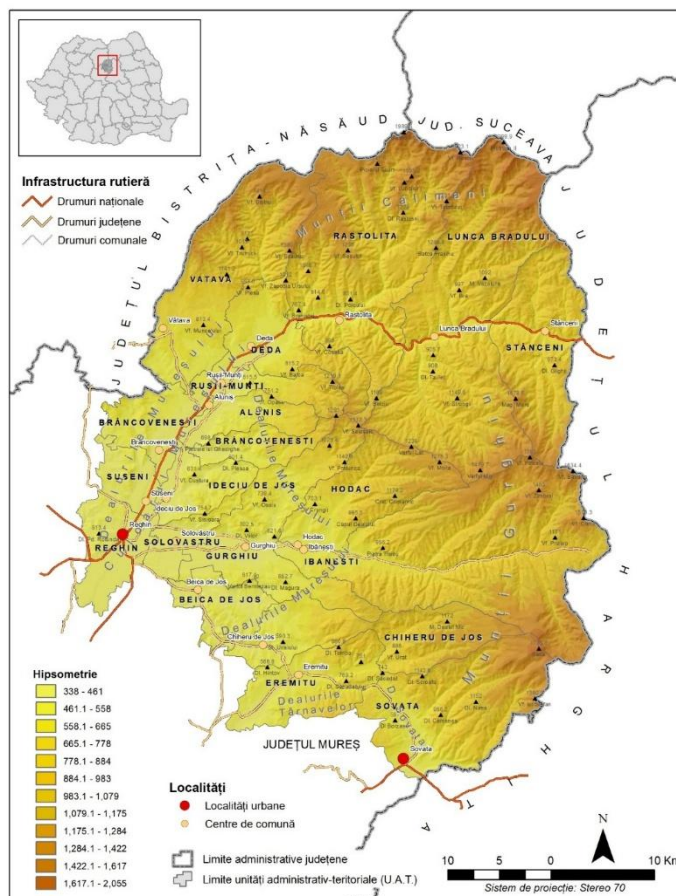

Figura 2. Unitățile de relief ale ariei de studiu

4.2.2. Potențialul climato -turistic

Arealul de studiu beneficiază de un climat favorabil turismului pe tot parcursul anului, datorită prezenței bioclimatelor „indiferent”, „sedativ-relaxant” și „tonic-stimulant”. Bioclimatul indiferent oferă condiții atmosferice echilibrate, ideale pentru relaxare, în timp ce bioclimatul sedativ are efecte benefice asupra recuperării și diminuării stresului, fiind propice turismului terapeutic. Pe de altă parte, bioclimatul tonic-stimulant stimulează activitatea fizică și mentală, fiind perfect pentru drumeții, ciclism și sporturi montane, contribuind astfel la diversitatea și atractivitatea turistică a regiunii.

4.2.3. Potențialul hidrogeografic

Resursele hidrografice joacă un rol esențial în dezvoltarea turismului, oferind oportunități pentru recreere, sporturi nautice și pescuit. Cursurile de apă din arealul studiat aparțin bazinului

Mureșului, care primește numeroși afluenți precum Gurghiul, Nirajul și Târnava Mică. Aceste ape sunt valorificate turistic prin pescuit, mai ales datorită prezenței păstrăvului și lipanului, dar și prin activități precum rafting, caiac și canoe în Defileul Mureșului Superior. În plus, redeschiderea Canalului Morii din Reghin în 2024 a sporit atractivitatea regiunii pentru iubitorii sporturilor nautice.

Lacurile din aria de studiu joacă un rol esențial în turism, oferind oportunități pentru activități recreative și sportive. Cel mai important dintre acestea este Lacul Ursu din Sovata, unic în Europa datorită fenomenului de heliotermie, care îi permite să mențină temperaturi ridicate în straturile inferioare. Format în 1875, acest lac sărat este recunoscut la nivel internațional pentru beneficiile sale terapeutice și pentru cele trei recorduri mondiale pe care le deține, fiind o atracție turistică deosebită în România.

4.2.4. Potențialul turistic biogeografic

Zona de cercetare beneficiază de un potențial turistic remarcabil datorită diversității vegetației și faunei, susținând ecoturismul, turismul cinegetic și piscicol. Vegetația este dispusă pe etaje altitudinale, de la păduri de stejar și carpen în zonele joase, până la jneapăn și smârdan în regiunile subalpine și alpine. Specii rare și endemice, precum angelica de baltă și arnica montană, completează peisajul natural, oferind un cadru deosebit pentru turiștii pasionați de natură. Un punct de atracție special este Pădurea Mociar, cunoscută pentru stejarii săi seculari, care constituie o rezervație peisagistică de mare valoare.

Fauna regiunii este variată, incluzând atât specii montane, cât și specifice zonelor de contact marginale. Printre cele mai importante specii de interes cinegetic se numără cerbul, ursul, lupul și râsul, iar Pădurea Rotundă adăpostește o colonie de prigorii. Aceste resurse naturale favorizează dezvoltarea turismului cinegetic și piscicol, susținut de fondurile de vânătoare și habitatele piscicole din zonele administrate de Ocolurile Silvice Lunca Bradului, Gurghiu și Fâncel. Astfel, biodiversitatea regiunii contribuie semnificativ la atractivitatea turistică a zonei, oferind oportunități pentru activități recreative și de conservare a naturii.

4.2.5. Arii naturale protejate

Zona de cercetare include nouă arii naturale protejate de interes național, aflate pe teritoriul a 12 unități administrativ-teritoriale. Printre cele mai importante se numără Parcul Național Căliman, care protejează ecosistemele montane și promovează ecoturismul, și Parcul Natural Defileul Mureșului Superior, important pentru conservarea biodiversității. De

asemenea, Pădurea Mociar, una dintre cele mai vechi păduri de stejari din România, reprezintă un obiectiv științific și turistic de valoare.

Rezervațiile protejate adăpostesc specii rare de plante și animale, contribuind la diversitatea peisajului natural. Printre acestea se numără Rezervația Vălenii de Mureș, unde crește laleaua peștiță, și Rezervația „Molidul de rezonanță Lăpușna”, habitat pentru lup și urs brun. Lacul Ursu, cu proprietăți helioterme, și Poiana cu narcise Gurghiu completează lista atracțiilor naturale. Pe lângă aceste arii, județul Mureș mai include 20 de situri de importanță comunitară (SCI) și 6 arii de protecție avifaunistică (SPA), dintre care 10 sunt parte din rețeaua Natura 2000.

Figura 3. Distribuția spațială a ariilor protejate în cadrul aria de studiu

4.2.6. Estimarea valorii potențialului atractiv al fondului turistic natural

Sistemul de bonitare aferent potențialului turistic natural

Analiza resurselor turistice naturale din zona montană și de contact marginal a județului Mureș s-a concentrat pe cinci categorii principale: morfo-turistice, climato-turistice, hidro-geografice, bio-geografice și cele aparținând ariilor protejate. Acestea au fost evaluate și bonitate pe o scară de la 1 la 10 puncte, asigurând o ierarhizare echilibrată între unitățile teritoriale. Relieful, bioclimatul și rețeaua hidrografică au fost punctate în funcție de caracteristicile lor specifice, cu valori mai mari acordate zonelor montane, râurilor de ordin superior și climatului tonic-stimulant.

Resursele biogeografice au fost evaluate în funcție de etajele altitudinale, punctajele variind de la 8 pentru etajul subalpin la 2 pentru pădurile de foioase. Ariile protejate au primit cel mai mare scor, în funcție de statutul lor: parcurile naționale au fost punctate cu 6, siturile Natura 2000 cu 4, iar ariile avifaunistice cu 2. Această metodologie de bonitare a permis o

analiză detaliată a potențialului turistic natural, evidențiind importanța fiecărei categorii în dezvoltarea și promovarea turismului regional.

Tabelul 1. Punctajele acordate resurselor fondului turistic naturale

Resurse turistice	Resurse morfo-turistice	Resurse climato-turistice	Resurse hidro-geografice	Resurse bio-geografice	Arii naturale protejate
Punctaj	munți înalți (peste 1.800 m): 10p. munți mijlocii (1.000 - 1.800 m): 8p. munți scunzi (sub 1.000-m): 6p. Geomorfosituri (abrupturi, morfostructuri, peșteri, defilee, aflorimente salifere): 5p. dealuri: 4p. depresiuni/culoar: 2p.	Bioclimat Tonic-stimulent de munte - T.S.M.: 3p. Intermediar: 2p. Sedativ - indiferent de dealuri și depresiuni submontane - S.I.D.: 1p.	râuri colectoare și lacuri: 3p. afluenți principali: 2p. afluenți secundari: 1p.	Vegetație, faună subalpină: 8p. conifere: 6p. păduri de amestec: 4p. foioase: 2p.	(N) național: 6p. (C) comunitar SCI: 4p. (A) avifaunistic SPA: 2p.

Sursa: adaptat după Răcășan, 2018

Estimarea potențialului turistic natural

Odată realizată estimarea potențialului turistic natural, s-a putut efectua și o ierarhizare a UAT supuse cercetării în funcție de punctajul obținut pe cele cinci categorii de resurse turistice naturale. Astfel, 3 dintre cele 19 UAT ale ariei de studiu, se încadrează în categoria celor cu un potențial turistic foarte ridicat, obținând peste 60 puncte (Răstolița, Sovata, Lunca Bradului). Pe lângă acestea, se înscriu încă 4 UAT cu un nivel ridicat (40 - 59,9p) și un UAT în categoria celui mediu (30 - 39,9 p). Altfel aproape jumătate (8) din UAT supuse cercetării (19) au un potențial turistic atractiv peste medie, doar 6 UAT fiind încadrate nivelului scăzut (20 - 29,9p) și cinci la cel foarte scăzut (sub 20p).

Tabelul 2. Evaluarea potențialului turistic natural al ariei de studiu

Potențial turistic natural	Comuna/ Orașul	Resurse morfo-turistice	Resurse climato-turistice	Resurse hidro-geografice	Resurse bio-geografice	Arii naturale protejate	TOTAL
Foarte ridicat (peste 60p.)	Răstolița	6,6p.	4p.	20p.	20p.	16,2p.	66,8p.
	Sovata	4,7p.	2p.	31p.	12p.	16,4p	66,1p.
	Lunca Bradului	6,6p.	4 p.	17p.	20 p.	16 p.	63,6p
Ridicat (40-59,9p)	Deda	5p.	2 p.	17p.	12 p.	15 p.	51p.
	Vătava	5,6p.	2 p.	14p.	12 p.	16,6	50,2p.
	Stânceni	6,5 p.	4 p.	13p.	10 p.	15,3p.	48,8p.
	Ibănești	4,7p.	4 p.	16p.	12p.	11,5p.	48,2p.
Mediu	Chiheru de Jos	6 p.	4 p.	5p.	12 p.	5 p.	32p.

(30-39,9p)	Gurghiu	5,6p.	2 p.	6p.	12 p.	5 p.	30,6p.
Scăzut (20-29,9p.)	Hodac	4,7 p.	2 p.	7p.	12p.	4p.	29,6p.
	Brâncovenești	4,6 p.	2 p.	11p.	2 p.	10p.	29,6p.
	Rușii-Munți	4,6 p.	2 p.	7p.	6p.	8 p.	27,9p.
	Eremitu	5 p.	2 p.	7p.	6 p.	5,5p.	25,3p.
	Reghin	3 p.	1 p.	10p.	2 p.	8 p.	24p.
Foarte scăzut (sub 20p.)	Idecu de Jos	3,5 p.	2 p.	5p.	2 p.	8p.	19,5p.
	Solovăstru	3,6 p.	1 p.	7p.	2 p.	4 p.	17,6p.
	Aluniș	4 p.	2 p.	5p.	2 p.	4 p.	17p.
	Beica de Jos	4 p.	1 p.	4p.	2 p.	6 p.	17p.
	Suseni	3 p.	1 p.	5p.	2 p.	4 p.	15p.
Media ariei de studiu		4,5p.	2,3p.	10,5p.	7,5p.	9,1p.	32,27p.

4.3. Potențialul turistic antropic

4.3.1. Edificiile și obiectivele istorice

În aria de studiu au fost identificate 1018 monumente istorice. Dintre acestea, 27 sunt vestigii arheologice, incluzând situri, castre, cetăți și turnuri de apărare, majoritatea datând din epoca romană. În categoria obiectivelor habitabile cu valoare arhitecturală se regăsesc 2 castele, 3 ansambluri urbane, o școală confesională, 16 case cu valoare istorică și un ansamblu rural de case românești. De asemenea, repertoriul arheologic național include 21 de vestigii, cum ar fi necropole, monede și fortificații medievale, situate pe raza a 9 UAT.

4.3.2. Edificiile religioase

În aria de studiu au fost identificate 138 de edificii religioase, dintre care 15 sunt incluse în LMI, iar alte 11 biserici de lemn, descoperite prin surse alternative, contribuie la atractivitatea turistică a regiunii. Acestea sunt răspândite în mai multe localități și sunt utilizate în principal pentru vizitare, slujbele fiind oficiate doar la hram. În total, bisericile aparțin 13 culte religioase, cu o pondere majoritară a celor ortodoxe (55,7%), prezente în aproape toate localitățile, cu excepția câtorva comune unde predomină populația maghiară.

4.3.3. Edificii culturale

În urma consultării LMI din România, au fost identificate 11 edificii și obiective culturale, incluzând muzee, morminte și monumente. Cel mai important este Muzeul Etnografic „Anton Badea” din Reghin, cu colecții valoroase de port popular și expoziții de locuințe tradiționale.

Monumentele și mormintele sunt cele mai numeroase, incluzând 8 obiective memoriale și 46 de monumente ale eroilor, întâlnite în majoritatea localităților, alături de 9 morminte ale unor personalități locale.

4.3.4. Edificiile economice cu funcție turistică

Reprezintă o categorie a potențialului turistic antropic aproape inexistentă la nivelul arealului de studiu. Aici s-ar înscrie Barajul Mic / Gat-ul cu întregul sistem hidrotehnic aferent-canalul Morii și Uzina Electrică de la 1911 din Reghin, însă Gat-ul este în ruină, iar uzina electrică nu mai prezintă interes turistic. Un alt obiectiv care se încadrează în această categorie ar fi barajul de la Răstolița, însă acesta deocamdată este nefinalizat, prin urmare nu funcționează în scop economic. Finalmente, singurul edificiu economic cu funcție turistică este reprezentat de fabrica de viori „Mirona” din Reghin care oferă turistului posibilitatea de a vizita secțiile de prelucrare a lemnului și obținerea produsului finit - VIOARA.

4.3.5. Activitățile umane cu funcție turistică (evenimentele)

În urma analizei asupra acestei categorii a potențialului turistic antropic, reiese faptul că la nivelul arealului de studiu există un total de 106 de activități umane cu funcție turistică, din categoria festivalurilor, târgurilor, sărbătorilor locale și competițiilor sportive. În cadrul acestora, ponderea ce mai mare este ocupată de sărbătorile locale (45,87%), urmate de festivaluri (29,35%), competiții sportive (12,84%), iar procentul cel mai scăzut aparține târgurilor (7,33%).

În ceea ce privește interesul de care se bucură evenimentele identificate și menționate anterior, remarcăm faptul că majoritatea sunt de interes local (50) și regional (25), urmate de cele de interes național (24 evenimente) și internațional (5 evenimente).

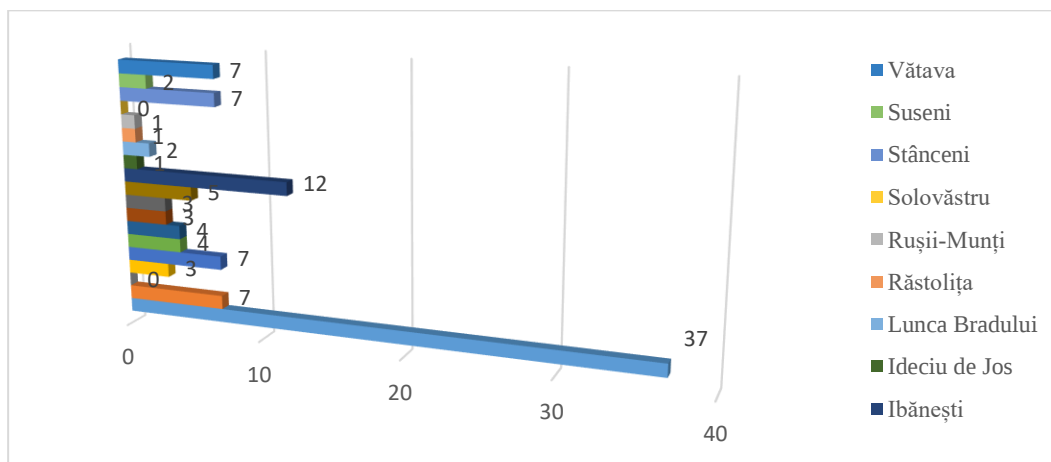

Figura 4. Repartiția numărului de evenimente la nivelul UAT din aria de studiu

4.3.6. Resurse turistice etnografice

Resursele turistice antropice din zona montană și de contact marginal a județului Mureș includ ocupațiile și meșteșugurile tradiționale, arhitectura rurală, obiceiurile populare, portul, cântecul și jocul popular, alături de instalațiile tehnice țărănești și Tezaurele Umane Vii. Aceste elemente reflectă identitatea culturală a regiunii și contribuie la atractivitatea turistică prin păstrarea unor tradiții transmise din generație în generație.

Zona este caracterizată de diversitate etnică, conviețuind români, maghiari și sași, fiecare grup având propriile tradiții și influențe culturale. Această diversitate se reflectă în cele patru subzone etnografice: Valea Mureșului Superior, Valea Gurghiului, Valea Beicii și Ținutul Secuiesc. Deși modernizarea a adus schimbări, elemente autentice precum portul popular, meșteșugurile și obiceiurile tradiționale continuă să fie păstrate și valorificate, contribuind la diversificarea ofertei turistice a regiunii.

a) Rafila Moldovan

b) Maria Bucin

c) Petruț Chirteș

d) Mihai Grama

Figura 5. Tezaurele Umane Vii din aria de studiu (a, b, c, d)

Sursa: <https://www.cultura.ro/tezaure-umane-vii/>, Pagina facebook emisiune „Asta-i România”

4.3.7. Estimarea valorii potențialului atractiv al patrimoniului turistic antropice

Sistemul de bonitare aferent potențialului turistic antropice

În urma prospectării resurselor turistice antropice s-au identificat șase tipuri de obiective turistice care sunt în concordanță cu configurația patrimoniului turistic aferent spațiului montan și de contact marginal a județului Mureș. Astfel, au fost analizate următoarele obiective: edificii istorice, edificii religioase, edificii culturale, edificii economice cu funcție turistică, activități umane cu funcție turistică, resurse turistice etnografice.

În cadrul sistemului de bonitare au fost supuse evaluării doar cinci categorii de obiective dintre cele șase analizate, fiind excluse (parțial) resursele turistice de natură etnografică deoarece ar fi fost destul de greu de cuantificat într-un mod echitabil pentru toate UAT zonei de studiu, însă rămân o componentă esențială în ceea ce privește atractivitatea turistică din zona montană și de contact marginal a județului Mureș. Astfel, s-au acordat punctaje cuprinse între 0,1 și 5 puncte în așa fel încât evaluarea să fie obiectivă și echilibrată la nivelul tuturor UAT analizate.

Tabelul 3. Punctajele acordate resurselor patrimoniului turistic antropice

Resurse turistice	Edificii și obiective istorice	Edificii religioase	Edificii și obiective culturale	Edificii economice cu funcție turistică	Activități umane cu funcție turistică
Punctaj	Vestigii arheologice (M.I./RAN (ruine: 2p vestigii: 1p) Obiective habitabile cu valoare arhitecturală (M.I.) (edificii M.I.: 4p castel, cetate, conac, palat: 3p case M.I.: 2p)	Biserici M.I., biserici de lemn, cimitire (biserici M.I.: 5p biserici de lemn: 4p mănăstiri/schituri: 3p cimitire M.I.: 2p Alte biserici (toate cultele) (alte biserici: 0,1p)	Muzee, colecții, parcuri/ tezaur uman viu (muzeu M.I.: 5p Parc M.I.: 4p Muzeu/ tezaur uman viu: 3p centru catehetic: 2p) Monumente (monument. M.I.: 1p alte monumente: 0,1p)	Baraje și alte edificii tehnice (baraj: 4p vâltoare: 3p moară: 2 Cazan țuică: 1p. alte edificii tehnice (pivă, război de țesut, etc: 0,1p)	De interes: internațional: 4p național: 3p regional: 2p local: 1p)

Sursa: adaptat după Răcășan, 2018

În urma stabilirii sistemului de bonitare aferent zonei de studiu, s-a recurs la calcularea punctajului potențialului turistic antropice pentru fiecare UAT a zonei montane și de contact marginal a județului Mureș, luând în calcul cele cinci categorii de obiective turistice de natură antropică supuse evaluării. Astfel, în fruntea piramidei se situează activitățile umane cu funcție

turistică cu o medie de 10p, urmate de edificiile religioase cărora li s-a alocat un punctaj mediu de 8p. La polul opus, cel mai mic punctaj a fost obținut de edificiile economice cu funcție turistică care au obținut o medie de 1,55p.

Tabelul 4. Evaluarea potențialului turistic antropoc al ariei de studiu

Potențial turistic antropoc	Comuna/ Orașul	Edificii și obiective istorice	Edificii religioase	Edificii și obiective culturale	Edificii economice cu funcție turistică	Activități umane cu funcție turistică	Total
Foarte ridicat (peste 80 p)	Reghin	44p.	21,9p.	16,6p.	0,3p.	60p.	142,8p.
Ridicat (50-79,9 p)	Brâncovenesti	14p.	15,6p.	10,6p.	-	11p.	51,2p.
	Ibănești	7p.	12,8p.	9,1p.	6,1p.	24p.	59p.
Mediu (20-49,9 p)	Deda	2p.	8,6p.	12,2p.	3,1p.	12p.	37,9p.
	Vătava	4p.	13,2p.	3,3p.	6p.	10p.	36,5p.
	Beica De Jos	-	19,8p.	11,4p.	-	3p.	33,2p.
	Gurghiu	10p.	9p.	4,6p.	2p.	5p.	30,6p.
	Eremitu	11p.	3,4p.	7,2p.	-	7p.	28,6p.
	Chiheru de Jos	1p.	18,4p.	3,3p.	-	5p.	27,7p.
	Sovata	4p.	8,9p.	0,9p.	-	11p.	25,8p.
Scăzut (15-19,9 p)	Hodac	-	0,5p.	-	6p.	12p.	18,5p.
	Rușii-Munți	11p.	0,4p.	3,3p.	-	2p.	16,7p.
	Răstolița	-	9,3p.	0,2p.	4p.	3p.	16,5p.
	Suseni	5p.	0,3p.	3,1p.	-	3p.	11,4p.
	Lunca Bradului	-	4,2p.	3p.	-	4p.	11,2p.
Foarte scăzut (sub 15 p)	Stânceni	-	4,2p.	0,2p.	-	2p.	6,4p.
	Solovăstru	-	0,4p.	3,3p.	-	2p.	5,7p.
	Idecu De Jos	2p.	0,6p.	0,2p.	-	2p.	4,8p.
	Aluniș	2p.	0,6p.	0,1 p.	2p.	-	4,7p.
Media ariei de studiu		6,16p.	8p.	4,87p.	1,55p.	10p.	29,96p

Evaluarea potențialului turistic antropoc în zona montană și de contact marginal a județului Mureș arată că Municipiul Reghin are cel mai ridicat scor (142,8p), datorită numeroaselor obiective turistice, în timp ce comunele Idecu de Jos și Aluniș au un potențial foarte scăzut. Majoritatea UAT analizate se încadrează la un nivel mediu, iar media generală este de 29,6p. Aceste rezultate indică posibilitatea dezvoltării unor pachete turistice bazate pe atracțiile antropice existente.

4.4. Baza materială turistică

Orice teritoriu care se regăsește pe lista celor „de interes turistic” trebuie să dețină, pe lângă resursele naturale sau antropice, în mod obligatoriu și *”bunuri și mijloace care facilitează*

valorificarea și exploatarea turistică” a acestora (Cocean și Dezsi, 2009, p. 162). Aceste bunuri și mijloace formează baza tehnico-materială, definite ca fiind totalitatea mijloacelor de cazare, balneare și de agrement, alimentație, transport și comunicații capabile să satisfacă cererea turistică (Ciangă, 2007).

4.4.1. Infrastructura de cazare

În aria de studiu au fost identificate 15 categorii de structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare, conform bazelor de date INS și MEDAT, însă există diferențe între cele două surse. INS include taberele de elevi și bungalow-urile, care lipsesc din baza MEDAT, în timp ce MEDAT menționează apartamentele și camerele de închiriat ca două categorii distincte, acestea nefiind prezente în lista INS. De asemenea, căsuțele turistice din baza INS sunt echivalente cu căsuțele de tip camping din baza MEDAT, fiind considerate un singur tip de structură în analiză.

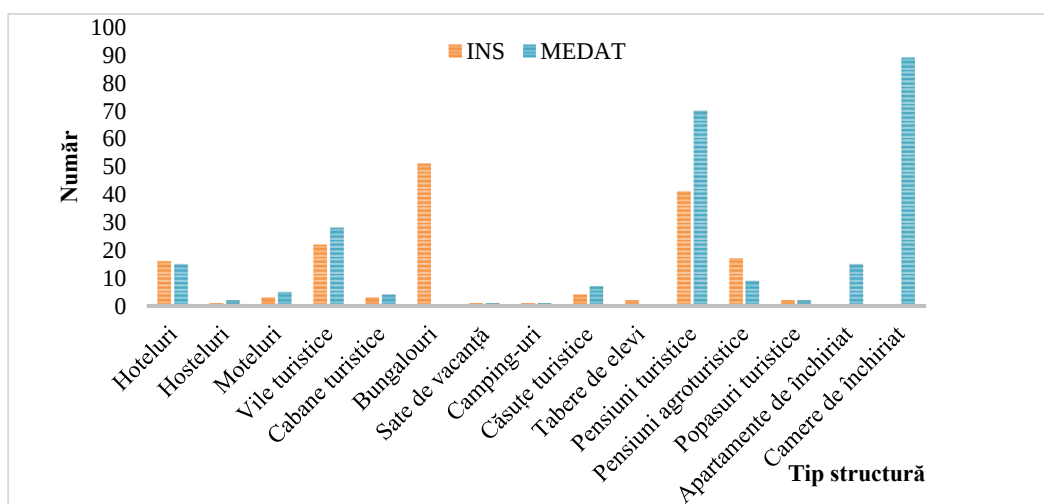

Figura 6. Numărul structurilor de primire turistică cu funcțiuni de cazare ale zonei de studiu în anul 2024

Analiza structurilor de primire turistică din județul Mureș pentru anul 2024 evidențiază diferențe semnificative între sursele oficiale consultate. INS raportează 238 de structuri și 5401 locuri de cazare, în timp ce MEDAT indică 257 structuri și 6111 locuri. În urma investigațiilor proprii, au fost identificate suplimentar 49 de structuri pe raza a 12 UAT și 794 locuri de cazare în plus față de datele MEDAT. De asemenea, s-au constatat discrepanțe în numărul de locuri raportat pentru anumite unități turistice, cum ar fi Cabana Șestina Sălard (22 locuri conform MEDAT, 51 conform investigației) sau Valea Regilor Happy Camp (6 locuri MEDAT, 12 locuri în realitate).

Tabelul 5. Numărul structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare și locurile de cazare aferente acestora

Categoria	Sursă informație	Aria de studiu
Structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare	MEDAT	257
	INS	238
	Investigație proprie	306
Locuri de cazare	MEDAT	6111
	INS	5401
	Investigație proprie	7227

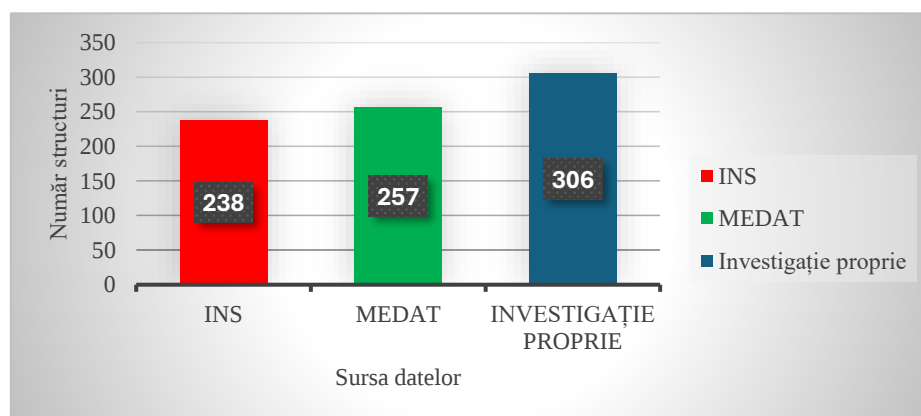

Figura 7. Numărul de structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare la nivelul anului 2024 - triplă perspectivă

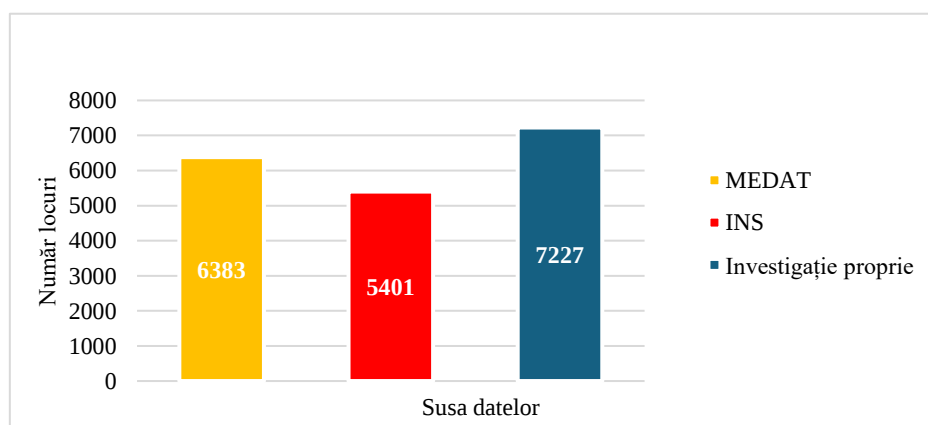

Figura 8. Numărul locurilor de cazare în structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare la nivelul anului 2024 - triplă perspectivă

Evoluția infrastructurii de cazare în zona montană și de contact a județului Mureș între 1994 și 2024 a fost marcată de fluctuații determinate de factori politici, economici și sociali. După o scădere între 2000 și 2002 (de la 78 la 57 structuri), a urmat o creștere până în 2008 (62 structuri), urmată de un declin semnificativ în 2009 (38 structuri), cauzat de criza economică. Între 2009 și 2024, s-a înregistrat o creștere accelerată, ajungând la 230 structuri în 2024, ceea

ce reprezintă 50,54% din totalul structurilor din județ (455). Această perioadă a marcat o dezvoltare semnificativă a sectorului turistic în regiune.

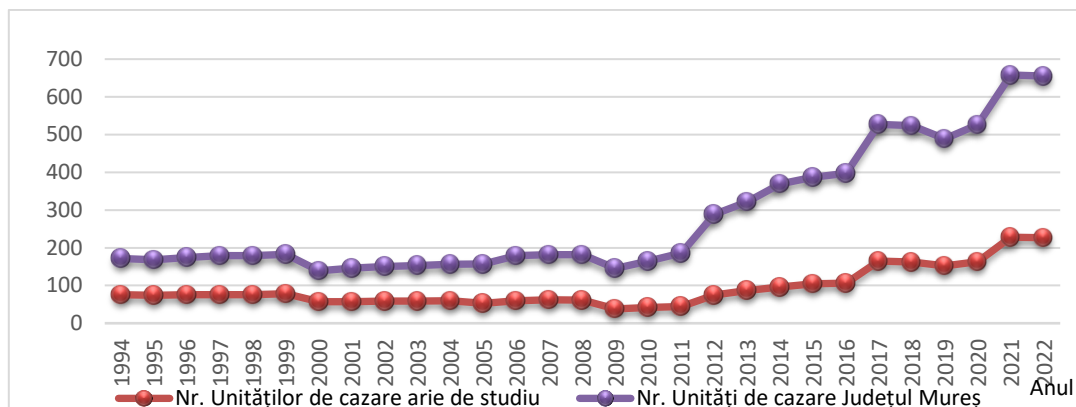

Figura 9. Evoluția numărului structurilor de primire turistică cu funcțiuni de cazare în perioada 1994 - 2024
Sursa datelor: INS

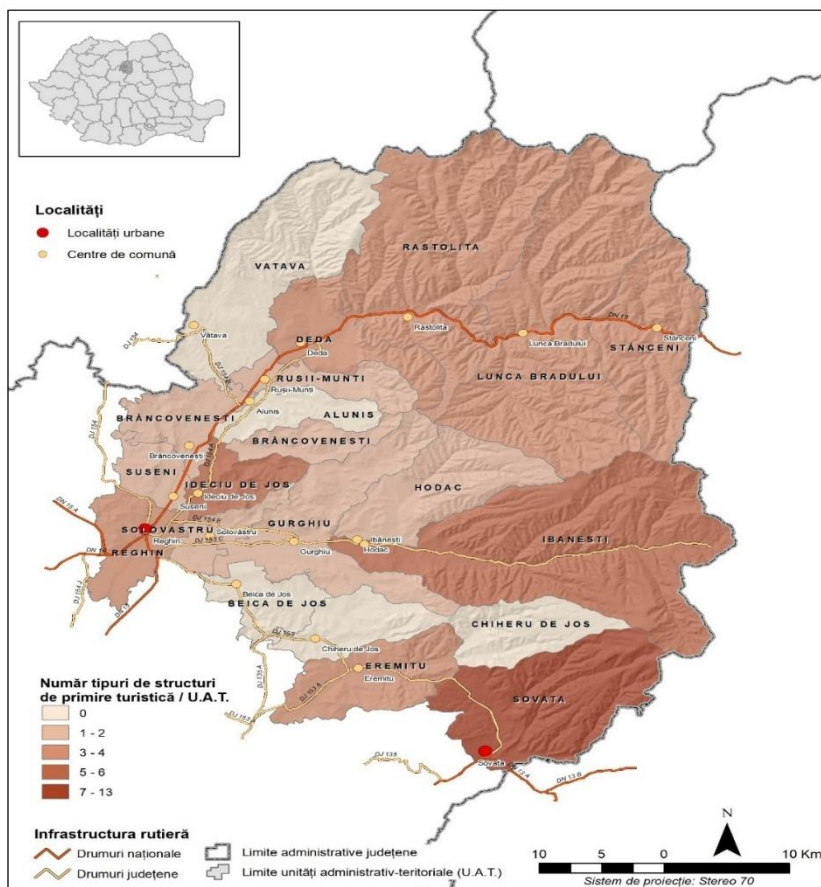

Figura 10. Distribuția numărului de structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare la nivelul UAT în anul 2024

În 2024, zona montană și de contact a județului Mureș deținea aproximativ 50% din structurile de cazare și 42% din capacitatea totală a locurilor de cazare la nivel județean. Totuși, nu toate UAT din zonă dispun de astfel de structuri, existând diferențe semnificative între

localități. Stațiunea Sovata, principalul pol turistic al județului, contribuie semnificativ la aceste procente ridicate.

Conform INS, UAT cu o infrastructură turistică de cazare ridicată și foarte ridicată sunt Deda, Reghin și Sovata, în timp ce MEDAT adaugă Eremitu și Ibănești, iar investigațiile proprii includ și Răstolița și Stânceni. Pe de altă parte, comune fără nicio structură de cazare sunt, conform INS, șapte UAT (inclusiv Aluniș, Beica de Jos și Vătava), iar conform MEDAT și investigațiilor proprii, doar trei.

În ceea ce privește capacitatea de cazare, Sovata domină cu peste 4000 de locuri, urmată de UAT cu o capacitate ridicată precum Eremitu, Ibănești, Lunca Bradului și Reghin (INS), la care MEDAT adaugă Deda. Investigațiile proprii includ suplimentar Rușii-Munți și Stânceni. La polul opus, comunele fără locuri de cazare sunt Beica de Jos, Chiheru de Jos și Vătava, iar conform altor surse, și Aluniș, Gurghiu, Hodac și Solovăstru.

Tabelul 6. Dimensiunea infrastructurii de cazare la nivelul UAT studiate (număr structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare)

Dimensiunea infrastructurii de cazare	Institutul Național de Statistică	Ministerul Economiei, Digitalizării, Antreprenoriatului și Turismului	Investigație proprie
Inexistentă (0 structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare)	Aluniș, Beica de Jos, Chiheru de Jos, Gurghiu, Hodac, Solovăstru, Vătava	Beica de Jos, Chiheru de Jos, Vătava	Beica de Jos, Chiheru de Jos, Vătava
Scăzută (1-3 structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare)	Brâncovenești } Rușii-Munți } <i>1 structură</i> Suseni } Ideciu de Jos - 2 structuri Răstolița - 3 structuri	Aluniș } Gurghiu } <i>1 structură</i> Hodac } Rușii-Munți } Suseni } Brâncovenești } <i>2 structuri</i> Solovăstru }	Gurghiu - 3 structuri Hodac - 1 structură Rușii-Munți - 3 structuri Suseni - 1 structură Brâncovenești - 2 structuri Solovăstru - 2 structuri
Medie (4-7 structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare)	Eremitu - 7 structuri Ibănești - 7 structuri Lunca Bradului - 4 structuri Stânceni - 5 structuri	Idecu de Jos - 4 structuri Lunca Bradului - 5 structuri Răstolița - 4 structuri Stânceni - 5 structuri	Idecu de Jos - 6 structuri Lunca Bradului - 9 structuri
Ridică (8-20 structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare)	Deda - 9 structuri Reghin - 9 structuri	Deda - 14 structuri Eremitu - 12 structuri Ibănești - 11 structuri Reghin - 14 structuri	Deda - 18 structuri Eremitu - 18 structuri Ibănești - 21 structuri Răstolița - 11 structuri Reghin - 17 structuri Stânceni - 11 structuri
Foarte ridicată (peste 20 structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare)	Sovata - 181 structuri	Sovata - 174 structuri	Sovata - 181 structuri
TOTAL	238	257	304

Tabelul 7. Capacitatea de cazare la nivelul UAT studiate (număr locuri în structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare)

Capacitatea de cazare	Institutul Național de Statistică	Ministerul Economiei, Digitalizării, Antreprenoriatului și Turismului	Investigație proprie
Inexistentă (0 locuri)	Aluniș, Beica de Jos, Chiheru de Jos, Gurghiu, Hodac, Solovăstru, Vătava	Beica de Jos, Chiheru de Jos, Vătava	Beica de Jos, Chiheru de Jos, Vătava
Scăzută (8 - 40 locuri)	Brâncovenesti - 8 locuri Ideciu de Jos - 34 locuri Suseni - 20 locuri	Aluniș - 2 locuri Brâncovenesti - 8 locuri Gurghiu - 10 locuri Hodac - 10 locuri Suseni - 24 locuri Solovăstru - 28 locuri	Aluniș - 22 locuri Brâncovenesti - 8 locuri Hodac - 10 locuri Suseni - 24 locuri Solovăstru - 28 locuri
Medie (41 - 100 locuri)	Deda - 98 locuri Răstolița - 50 locuri Rușii-Munți - 82 locuri Stânceni - 60 locuri	Ideciu de Jos - 66 locuri Răstolița - 58 locuri Rușii-Munți - 82 locuri Stânceni - 69 locuri	Gurghiu - 62 locuri Răstolița - 93 locuri
Ridică (101 - 370 locuri)	Eremitu - 137 locuri Ibănești - 111 locuri Lunca Bradului - 175 locuri Reghin - 243 locuri	Deda - 122 locuri Eremitu - 278 locuri Ibănești - 176 locuri Lunca Bradului - 161 locuri Reghin - 327 locuri	Deda - 191 locuri Bănești - 348 locuri Ideciu de Jos - 276 locuri Lunca Bradului - 232 locuri Reghin - 351 locuri Rușii Munți - 107 locuri Stânceni - 148 locuri
Foarte ridicată (peste 370 de locuri)	Sovata - 4383 locuri	Sovata - 4851 locuri	Eremitu - 382 locuri Sovata - 4945 locuri
TOTAL	5401	6111	7227

4.4.2. Infrastructura de alimentație publică

La nivelul anului 2024, potrivit datelor oferite de MEDAT, în cadrul zonei montane și de contact marginal a județului Mureș, există un număr de 107 structuri de primire turistică cu funcțiuni de alimentație publică, reprezentând 40% din totalul structurilor existente pe teritoriul întregului județ la nivelul aceluiaș an.

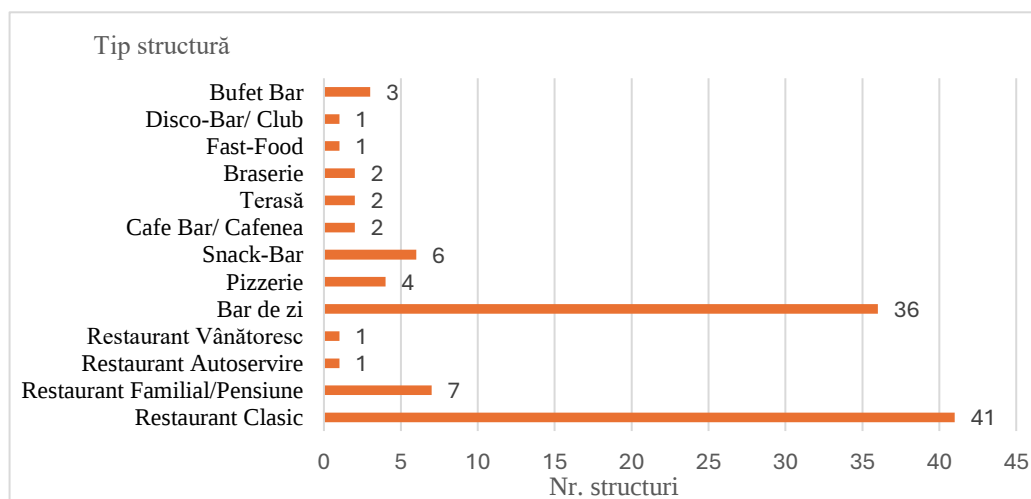

Figura 11. Numărul tipurilor de structuri de primire turistică cu funcțiuni de alimentație publică la nivelul anului 2024
Sursa datelor: MEDAT

Cele mai multe structuri de primire turistică cu funcțiuni de alimentație publică din aria de studiu, aproximativ 79,4%, sunt concentrate la nivelul orașului Sovata, reprezentând totodată aproximativ 38% din totalul structurilor existente în cadrul județului Mureș (fig. 12). Aceste date evidențiază atractivitatea turistică ridicată a orașului Sovata în ceea ce privește infrastructura de alimentație publică, datorată prezenței stațiunii balneoclimaterice. Totuși, dintr-o perspectivă mai amplă, pentru zona montană și de contact marginal a județului Mureș, faptul că majoritatea structurilor de primire turistică cu funcțiuni de alimentație publică sunt concentrate într-o singură localitate nu constituie un avantaj. Această situație indică o dezvoltare insuficientă a acestui tip de infrastructură în restul localităților din aria de studiu.

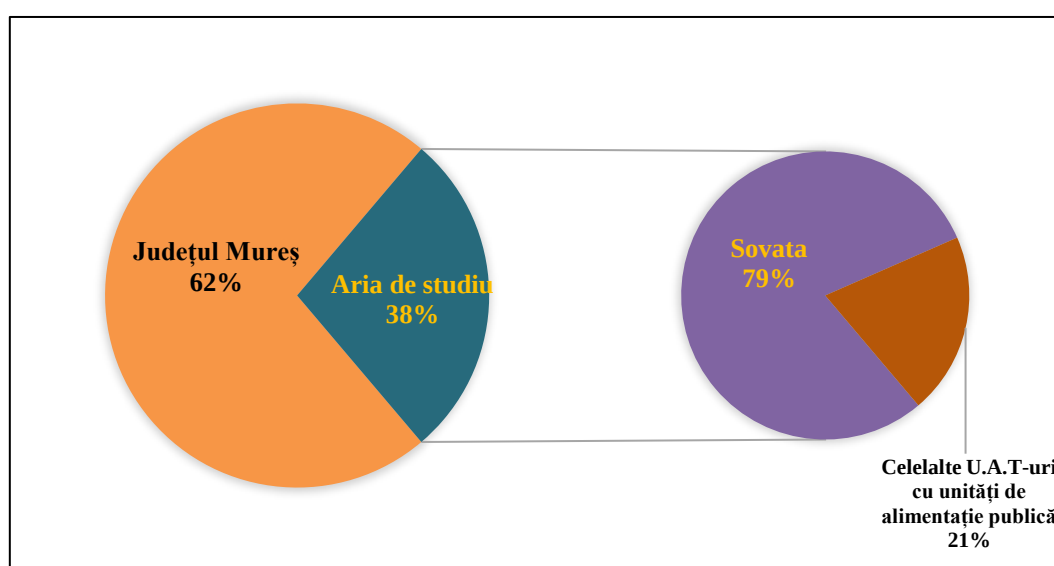

Figura 12. Ponderea structurilor de primire turistică cu funcțiuni de alimentație publică ale ariei de studiu în cadrul județului
Sursa datelor: MEDAT

Deoarece o singură sursă de informare nu e suficientă, pentru a obține o imagine cât mai reală asupra numărului structurilor de primire turistică cu funcțiuni de alimentație publică, am recurs și la investigația proprie. Aceasta a relevat faptul că numărul total al structurilor de primire turistică cu funcțiuni alimentație publică existente la nivelul anului 2024 în zona montană și de contact marginal a județului Mureș este de 161 (fig. 13). Cele mai multe structuri au fost identificate în municipiul Reghin (42), la care se adaugă localitățile: Bistra Mureș (1), Deda (2), Stânceni (2), Ibănești (1), Vălenii de Mureș (1), Câmpu Cetății (1), Ibănești Pădure (1), Morăreni (1), Brâncovenești (1) și Răstolița (1).

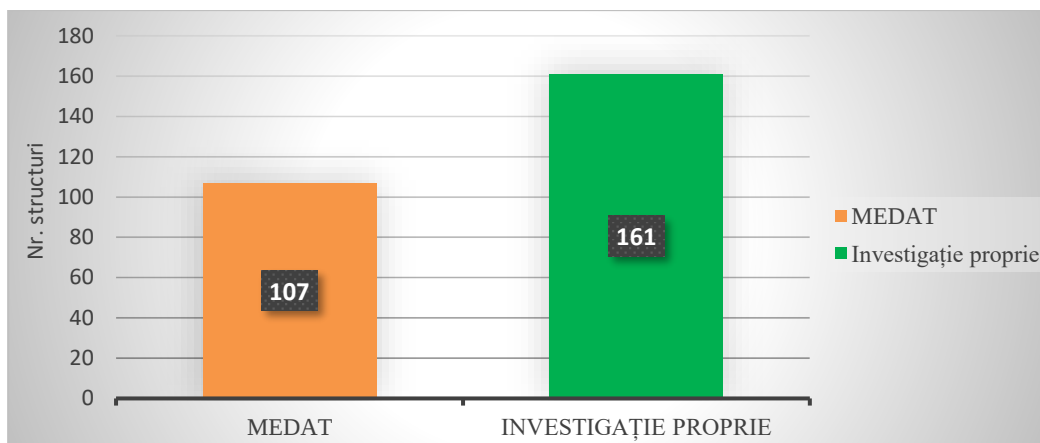

Figura 13. Numărul structurilor de primire turistică cu funcțiuni de alimentație publică la nivelul anului 2024 - dublă perspectivă
Sursa datelor: MEDAT

Zona montană și de contact a județului Mureș are un nivel scăzut al infrastructurii de alimentație publică, 52% dintre UAT neavând astfel de structuri conform datelor MEDAT. Șase UAT dispun de 1-2 structuri, un singur UAT are 6 structuri (nivel mediu), iar Reghin (10 structuri) și Sovata (85 structuri) se încadrează la nivel ridicat și foarte ridicat.

Comparativ cu datele oficiale, investigațiile din teren au identificat încă 51 de structuri de alimentație publică, inclusiv restaurante clasice și tradiționale (20), pizzerii (8), bistro-uri (6), cafenele (4), fast-food-uri (5), baruri (4), pub-uri (1) și patiserii/cofetării (3). Cele mai multe structuri suplimentare au fost identificate în Reghin, Deda și Brâncovenești, completând astfel lista UAT din baza de date MEDAT. În concluzie, deși zona are o răspândire redusă a structurilor de alimentație publică, capacitatea acestora se situează la un nivel mediu.

Tabelul 8. Dimensiunea infrastructurii de alimentație publică la nivelul comunelor studiate

Dimensiunea infrastructurii de alimentație publică	Ministerul Economiei, Digitalizării, Antreprenoriatului și Turismului	Investigație proprie
Inexistentă (0 structuri)	Aluniș, Beica de Jos, Brâncovenești, Chiheru de Jos, Deda, Gurghiu, Hodac, Stânceni, Suseni, Vătava	Aluniș, Beica de Jos, Chiheru de Jos, Gurghiu,
Scăzută (1-2 structuri)	Ibănești - 2 structuri Ideciu de Jos - 1 structură Lunca Bradului - 1 structură Răstolița - 1 structură Rușii-Munți - 1 structură Solovăstru - 1 structură	Brâncovenești - 2 structuri Ideciu de Jos - 2 structuri Lunca Bradului - 2 structuri Răstolița - 2 structuri Solovăstru - 2 structuri Stânceni - 2 structuri
Medie (3-7 structuri)	Eremitu - 6 structuri	Deda - 3 structuri Eremitu - 7 structuri Ibănești - 4 structuri Rușii-Munți - 3 structuri

Ridicăta (8-15 structuri)	Reghin - 10 structuri	
Foarte Ridicăta (peste 15 structuri)	Sovata - 84 structuri	Reghin - 42 structuri Sovata - 84 structuri
TOTAL	107 structuri de primire turistică cu funcțiuni de alimentație publică	155 structuri de primire turistică cu funcțiuni de alimentație publică

4.4.3. Infrastructura de transport

Zona montană și de contact marginal a județului Mureș are o rețea rutieră bine dezvoltată, dominată de drumuri naționale (DN15, DN15A, DN16, DN13A, DN13D) care asigură legătura cu județele învecinate, precum Cluj, Bistrița-Năsăud, Harghita și Covasna. Principalul drum european, E578, traversează zona, iar drumurile județene (8 la număr) și comunale (18 la număr) conectează orașele și satele, facilitând accesul către obiectivele turistice. Infrastructura modernizată, cu 95% din drumuri asfaltate, sprijină dezvoltarea turismului și creșterea fluxului de vizitatori.

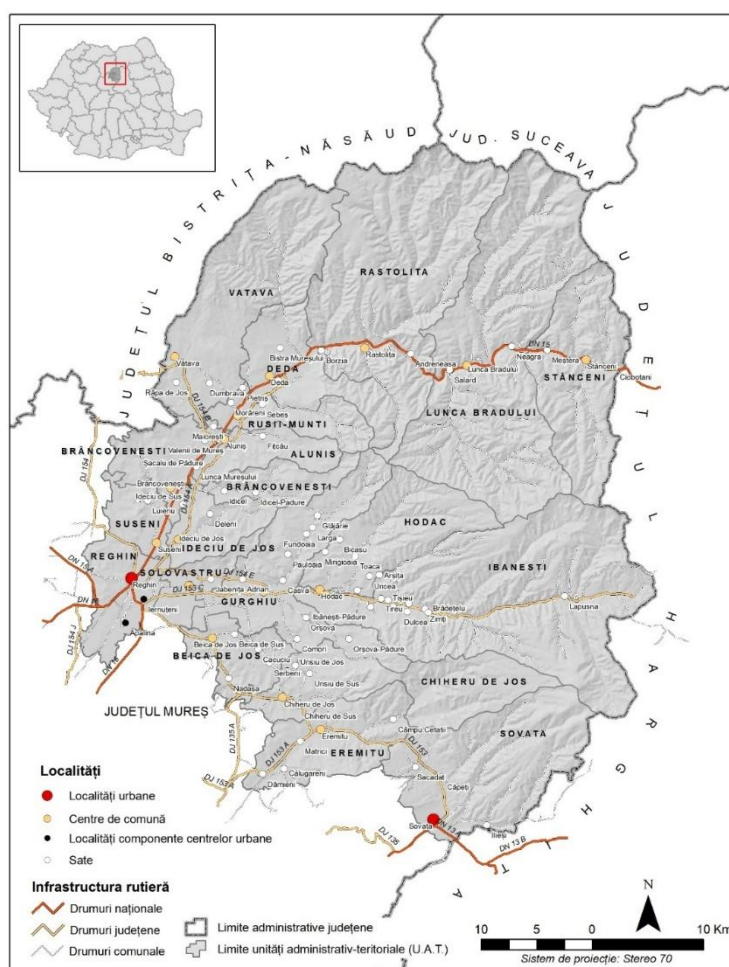

Figura 14. Infrastructura rutieră a ariei de studiu

Transportul feroviar contribuie semnificativ la accesibilitatea regiunii, fiind susținut de Magistrala CFR 400, care leagă Brașovul de Satu Mare prin localități precum Toplița, Stânceni, Lunca Bradului, Deda și Reghin. De asemenea, Magistrala 405 conectează Deda, Reghin și Târgu Mureș, oferind transport pentru persoane și mărfuri. Un punct de atracție special este calea ferată îngustă dintre Câmpul Cetății și Sovata, unde Mocănița, reintrodusă în 2011, atrage anual aproximativ 20.000 de turiști pe un traseu de 14 km, oferind o experiență pitorească.

4.4.5. Infrastructura sportivă și de agrement

Această componentă a infrastructurii turistice are și rolul de a ridica gradul de atractivitate al unei zone turistice și totodată de a contribui la diversitatea activităților turistice dintr-un anumit areal/zonă/stațiune turistică.

La nivelul ariei de studiu se regăsește o singură stațiune balneoclimaterică de interes național (Sovata), două pârtii de schi (Sovata) și două parcuri de agrement (Adrenalin Plus Adventure Park Sovata și Fun Arm Orșova).

4.5. Elemente de informare și promovare turistică

Actul turistic în sine nu este complet și desfășurat „ca la carte” dacă nu dispune de elemente specific informării și promovării turistice. Oricât de autentică, inedită, variată etc. ar fi oferta turistică aceasta nu poate atinge un nivel ridicat și un timp îndelungat de „supraviețuire” dacă nu dispune și de o promovare pe măsură.

În acest sens, prestatorii de servicii turistice au început tot mai mult să pună accent pe aceste aspecte legate de serviciile de informare și promovare turistică, alocând în unele cazuri un buget considerabil pentru a beneficia de servicii de calitate în acest sens.

Prestatorii de servicii turistice precum și instituțiile responsabile de activitatea turistică din zona montană și de contact marginal a județului Mureș încearcă să țină pasul cu aceste elemente ale actului turistic.

4.5.1. Estimarea potențialului bazei material turistice

Sistemul de bonitare aferent bazei materiale turistice

Infrastructura de cazare din aria de studiu a fost evaluată pe baza unui sistem de punctaj, structurile urbane (hoteluri, hosteluri, moteluri) primind cele mai multe puncte (5), urmate de pensiunile turistice și agroturistice (4 puncte). Cazarea în vile turistice și sate de vacanță a obținut 3 puncte, iar cabanele și camerele de închiriat doar 2 puncte, datorită frecvenței acestora în zonă. Campingurile și taberele au fost cotate cu 1 punct, având un confort mai redus.

Evaluarea structurilor de alimentație publică a fost realizată în funcție de autenticitate, restaurantele cu specific național sau vânătoresc fiind cele mai apreciate (5 puncte), urmate de restaurantele clasice și pensiunile (4 puncte). Infrastructura de transport a fost evaluată cu 5 puncte pentru drumurile europene și 1 punct pentru căile feroviare, iar în domeniul sportiv și de agrement, stațiunile au primit 10 puncte, urmate de pârtiile de schi (5 puncte) și parcurile tematice (3 puncte).

Tabelul 9. Punctajele acordate structurilor bazei materiale turistice

	Infrastructura de cazare	Infrastructura de alimentație publică	Infrastructura de transport	Infrastructura sportivă și de agrement
Punctaj acordat	hotel, hostel, motel: 5p. pensiune agroturistică, pensiune turistică: 4p vilă turistică, sat de vacanță: 3p. cabană, apartamente de închiriat, camere de închiriat: 2p. camping, căsuțe tip camping, tabără, popas turistic: 1p.	restaurant cu specific național, restaurant vânătorească: 5p. restaurant pensiune, restaurant autoservire, restaurant clasic: 4p. bistro/braserie, terasă, pizzerie: 3p. bar de zi, bufet bar, cafe-bar/cafenea: 2p. fast - food,snack - bar, disco - bar: 1p	drum european: 5p. drum național: 4p. drum județean: 3p. drum comunal: 2p. cale ferată: 1p	Stațiune turistică: 10 p Pârtie: 5p Parc tematic: 3p

Sursa: adaptat după Răcășan, 2018

Evaluarea bazei materiale turistice din zona montană și de contact marginal a județului Mureș a arătat un punctaj mediu de 67,57 puncte, indicând un nivel relativ ridicat, datorat în mare parte orașului Sovata și stațiunii sale balneoclimaterice (779 puncte). Cel mai mare punctaj a fost obținut de infrastructura de cazare (57,86%), urmată de alimentația publică (25,54%), transport (16,63%) și infrastructura sportivă și de agrement (1,93%).

În ceea ce privește potențialul turistic, Sovata s-a remarcat cu un grad foarte ridicat, urmată de Reghin și Eremitu, care au obținut peste 50 de puncte, iar alte șase localități (Deda, Lunca Bradului, Idecu de Jos, Ibănești, Răstolița, Stânceni) s-au clasat la nivel mediu (peste 25 puncte). Cinci comune (Brâncovenești, Gurghiu, Solovăstru, Suseni, Rușii-Munți) au înregistrat punctaje scăzute (15-24 puncte), iar alte cinci (Vătava, Beica de Jos, Chiher, Hodac și Aluniș) au obținut cele mai mici punctaje, sub 10 puncte.

Tabelul 10. Evaluarea potențialului bazei materiale turistice al ariei de studiu

Gradul potențialului bazei materiale turistice	Unitatea administrativ - teritorială	Infrastructura de cazare	Infrastructura de alimentație publică	Infrastructura de transport	Infrastructura sportivă și de agrement	Total
Foarte ridicat (peste 200 p.)	Sovata	514p.	236p.	13p.	16p.	779p.
Ridicat (între 51-112p.)	Reghin	46p.	36p.	30p.	-	112p.
	Eremitu	41p.	29p.	8p.	-	78p.
Mediu (între 25-50p.)	Deda	28p.	-	12p.	-	40p.
	Lunca Bradului	14p.	4p.	10p.	3p.	31p.
	Idecu de Jos	13p.	4p.	8p.	-	25p.

	Ibănești	28p.	7p.	3p.	-	38p.
	Răstolița	12p.	4p.	12p.	-	28p.
	Stânceni	16p.	-	12p.	-	28p.
Scăzut (între 15-24 p.)	Brâncovenești	6p.	-	17p.	-	23p.
	Rușii-Munți	5p.	4p.	8p.	-	17p.
	Gurghiu	4p.	-	9p.	6p.	19p.
	Solovăstru	8p.	4p.	8p.	-	20p.
	Suseni	4p.	-	11p.	-	15p.
Foarte scăzut (sub 15p.)	Aluniș	2p.	-	6p.	-	8p.
	Vătava	-	-	6p.	-	6p.
	Beica de Jos	-	-	7p.	-	7p.
	Chiheru de Jos	-	-	5p.	-	5p.
	Hodac	2p.	-	3p.	-	5p.
Media ariei de studiu		39,1p.	17,26p.	9,89p.	1,31p.	67,57p.

4.6. Circulația turistică în spațiul montan și de contact marginal al județului Mureș

Indicatorii principali ai circulației turistice: sosiri și înnoptări

Circulația turistică a ariei de studiu a fost analizată cu ajutorul metodelor statistico-matematice, aplicate asupra bazei de date deținută de INS. Astfel, un prim indicator analizat a fost cel al numărului de sosiri turistice, rezultând un număr de 146029 sosiri turistice la nivelul anului 2023, cu 103137 mai multe decât în anul 2021 ceea ce ne arată o evoluție pozitivă a acestui indicator. Cel de-al doilea indicator analizat a fost numărul de înnoptări turistice, rezultând o valoare de 431731 la nivelul anului 2023, cu 158159 mai multe înnoptări decât în 2001, cele mai multe fiind înregistrate în cadrul hotelurilor aferente stațiunii Sovata. Și în acest caz se poate observa o evoluție pozitivă a acestui indicator turistic.

4.6.1. Indicele de utilizare netă a capacității de cazare turistică în funcțiune

În ceea ce privește indicele de utilizare netă a capacității de cazare în funcțiune existent la nivelul fiecărei UAT a zonei montane și de contact marginal a județului Mureș (fig. 182), se poate observa faptul că la nivelul anului 2023, valorile cele mai ridicate se înregistrează în orașul Sovata, datorate existenței stațiunii balneo-climaterice. La polul opus, cu valori scăzute se situează comune precum Aluniș, Beica De Jos, Chiheru de Jos, Vătava unde valoarea indicelui de utilizare netă este 0.

4.6.2. Durata medie a sejurului

În urma analizei efectuate, județul Mureș prezintă o durată medie a sejurului de 2,3 zile, în timp ce zona montană și de contact marginal a județului Mureș a obținut o durată medie a sejurului de 3,9 zile. În cadrul ariei de studiu, contribuția cea mai mare la această valoare a duratei medii a sejurului în perioada analizată a avut-o stațiunea Sovata datorită funcției sale balneo-climaterice care determină un număr ridicat de sosiri și înnoptări în cadrul hotelurilor care beneficiază de cură de tratament și nu numai.

Atât la nivelul județului Mureș, cât și al zonei de studiu durata medie a sejurului relevă o evoluție descendentă pe parcursul celor 23 de ani analizați (fig.), cea mai mare scădere înregistrându-se la nivelul ariei de studiu (de la 6,3 zile în 2001 la 2,9 zile în 2023).

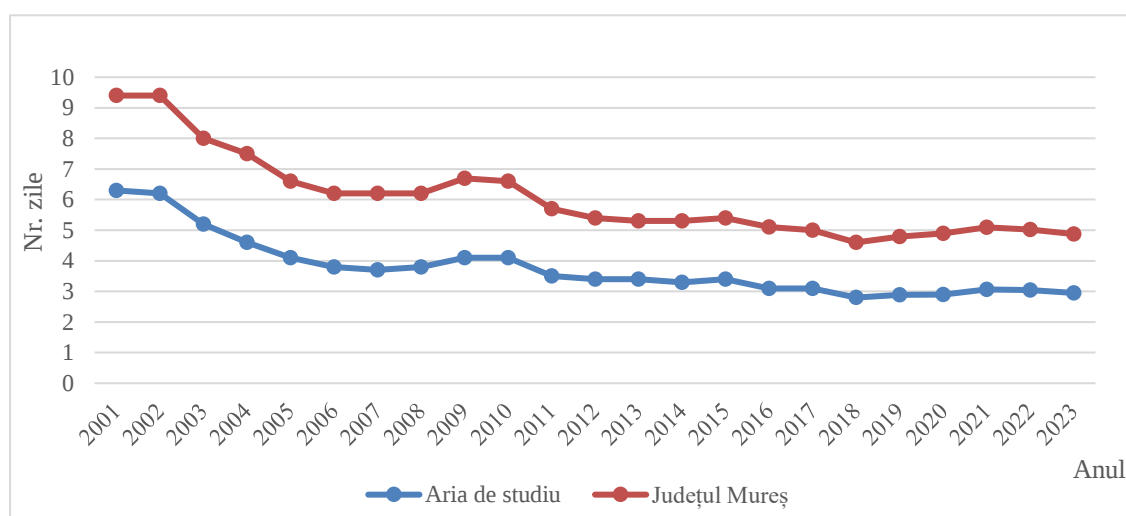

Figura 15. Evoluția duratei medii de cazare în perioada 2001 - 2023
Sursa datelor: INS

4.6.3. Sezonalitatea turistică

Analiza evoluției sezonaliității turistice în zona montană și de contact marginal a județului Mureș, bazată pe datele INS din perioada ianuarie 2015 - noiembrie 2024, a relevat că perioada de vârf pentru sosiri și înnoptări se înregistrează în intervalul mai-august, cu un vârf maxim în luna august. Evoluția sosirilor a fost în general ascendentă între 2015 și 2024, cu excepția anului 2020, când numărul sosirilor a scăzut semnificativ din cauza pandemiei COVID-19. Maxima a fost atinsă în august 2024, cu 24.484 sosiri, dintre care 90,7% au fost înregistrate în localitatea Sovata, ceea ce subliniază importanța acestei localități pentru turismul din regiune. La nivelul anului 2024, cele mai multe înnoptări s-au înregistrat în luna iulie (51030).

4.7. Evaluarea și valorificarea ofertei turistice a ariei de studiu

Estimarea valorii potențialului atractiv al ofertei turistice generale

Evaluarea potențialului atractiv turistic al zonei montane și de contact marginal a județului Mureș a analizat trei indicatori principali: patrimoniul natural, patrimoniul antropic și baza materială turistică. Punctajele obținute au fost folosite pentru a stabili cinci niveluri de potențial turistic: foarte ridicat pentru Sovata (peste 300 puncte), ridicat pentru Reghin, Ibănești și Eremitu (130-300 puncte), mediu pentru majoritatea UAT-urilor, scăzut pentru Chiheru de Jos, Rușii-Munți, Beica de Jos și Hodac (50-79,9 puncte), și foarte scăzut pentru ultimele patru comune (sub 50 puncte). Media punctajului a fost de 133,31 puncte, evidențiind un nivel general ridicat, cu un aport semnificativ al bazei materiale turistice (50,69%).

Tabelul 11. Evaluarea potențialului turistic general al ariei de studiu

Gradul potențialului turistic general	Unitatea administrativ teritorială	Patrimoniul turistic natural	Patrimoniul turistic antropic	Baza materială turistică	Oferta turistică generală
Foarte ridicat (peste 300 p)	Sovata	66,1p.	25,8p.	779p.	870,9p.
Ridicat (între 130-300p.)	Reghin	24p.	142,8p.	112p.	278,8p .
	Ibănești	48,2p.	59p.	38p.	145,2p.
	Eremitu	25,3p.	28,6p.	78p.	131,9p.
	Deda	51p.	37,9p.	40p.	128,9p.
Mediu (între 80-129,9p.)	Răstolița	66,8p.	16,5p.	28p.	111,3p.
	Lunca Bradului	63,6p.	11,2p.	31p.	105,8p.
	Brâncovenești	29,6p.	51,2p.	23p.	103,8p.
	Vătava	50,2p.	36,5p.	6p.	92,7p.
	Stânceni	48,8p.	6,4p.	28p.	83,2p.
	Gurghiu	30,6p.	30,6p.	19p.	80,2p.
Scăzut (între 50-79,9p.)	Chiheru de Jos	32p.	27,7p.	5p.	64,7p.
	Rușii-Munți	27,9p.	16,7p.	17p.	61,6p.
	Beica de Jos	17p.	33,2p.	7p.	57,2p.
	Hodac	29,6p.	18,5p.	5p.	53,1p.
	Idecu de Jos	19,5p.	4,8p.	25p.	49,3p.
	Solovăstru	17,6p.	5,7p.	20p.	43,3p.
Foarte scăzut (sub 50p.)	Suseni	15p.	11,4p.	15p.	41,4p.
	Aluniș	17p.	4,7p.	8p.	29,7p.
TOTAL		613,1p.	569,2p.	1284p.	2533p.
Media ariei de studiu		32,27p.	29,96p.	67,58p.	133,31p.

4.8. Tipuri și forme de turism

Aria de studiu oferă o gamă variată de forme de turism, printre care se numără turismul curativ/balnear, cu stațiuni ca Sovata, Ideciu de Jos și Jabenita, ce beneficiază de ape minerale și mofete. Turismul de drumeție este susținut de peisaje montane și trasee celebre precum VIA TRANSILVANICA. Alte tipuri includ turismul cultural și religios, cu monumente istorice și biserici importante în localități precum Reghin și Brâncovenești, și turismul de evenimente, ce atrage turiști prin festivaluri ca Festivalul Văii Mureșului. Zona este, de asemenea, propice pentru turismul de aventură (mountain biking, rafting), ecoturism și turism cinegetic, în special în Valea Gurghiului, iar turismul gastronomic are un potențial considerabil.

4.9. Percepția asupra turismului din spațiul montan și de contact marginal din județul Mureș

Lucrarea analizează fenomenul turistic din zona montană și marginală a județului Mureș, prin investigații pe teren ce vizează identificarea și evaluarea potențialului turistic al regiunii. Pe lângă aceste studii, s-a realizat o cercetare privind percepția autorităților locale și a localnicilor despre turism, utilizând două tipuri de chestionare: unul pentru autorități și altul pentru localnici. Chestionarele au inclus întrebări cu răspunsuri scurte, opțiuni multiple și întrebări cu răspuns dual, pentru a permite o exprimare completă a percepțiilor și a compara opiniile celor două grupuri.

4.9.1. Percepția autorităților locale asupra ofertei turistice

Analiza răspunsurilor autorităților locale a evidențiat că multe primării nu au o strategie de dezvoltare sau, dacă există una, aceasta nu include proiecte pentru dezvoltarea turismului în zona montană și marginală a județului Mureș. De asemenea, unii edili nu cunosc suficient potențialul turistic al localităților pe care le administrează, subestimându-l sau supraestimându-l, iar lipsa departamentelor specializate pe turism în primării împiedică cunoașterea și promovarea eficientă a acestuia.

4.9.2. Percepția localnicilor asupra activității turistice

Analiza răspunsurilor chestionarului adresat localnicilor din zona montană și marginală a județului Mureș a relevat atât aspecte negative, cât și pozitive. Pe de o parte, există o cunoaștere insuficientă a potențialului turistic local, un număr redus de persoane specializate în turism și o implicare limitată a locuitorilor în activitățile turistice, ceea ce afectează dezvoltarea economică. Pe de altă parte, localnicii manifestă o deschidere mare față de posibilitățile de a

lucra în turism și recunosc necesitatea unei implicări mai mari în promovarea zonei, atât din partea lor, cât și a autorităților locale. Aceste constatări vor fi reflectate în strategiile de dezvoltare propuse în continuare.

4.10. Oportunități și strategii de dezvoltare. Analiza SWOT

4.10.1. Oportunități de dezvoltare economică

În ultimele două decenii, importanța turismului în dezvoltarea economică a comunităților a crescut la nivel global și european, ceea ce a dus la elaborarea de strategii și proiecte destinate susținerii acestui sector. Diverse inițiative, cum ar fi CARPATHIAN CONVENTION, EDEN și programele europene de dezvoltare durabilă a turismului, au fost implementate pentru a sprijini comunitățile locale. În România, se desfășoară proiecte și strategii similare, inclusiv strategii pentru turismul balnear și ecoturism. Alte documente de importanță pentru dezvoltarea turismului în zonele montane și marginale din județul Mureș includ Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României și diverse programe europene, precum PNDR și PNS. Aceste strategii sunt esențiale pentru gestionarea și finanțarea activităților turistice.

4.10.2. Analiza SWOT

Analiza SWOT a turismului în zona montană și de contact marginal a județului Mureș permite identificarea punctelor forte, slabe, a oportunităților și amenințărilor, contribuind la dezvoltarea unor strategii eficiente. Aceasta este una nuanțată, având în vedere că factori considerați avantaje pot deveni vulnerabilități și viceversa. Analiza s-a bazat pe observațiile directe și opiniile autorităților și ale comunității locale, oferind o abordare obiectivă a ofertei turistice.

Puncte tari	Puncte slabe
• Potențial turistic important și diversificat, susținut de resurse naturale și antropice atrăgătoare pentru multiple forme de turism. • Potențial turistic ridicat pe tot parcursul anului datorat patrimoniului natural montan și cultural. • Fond cinegetic și piscicol ridicat, favorizând turismul cinegetic și pescuitul sportiv.	• valorificarea insuficientă a resurselor turistice naturale și antropice; • promovarea insuficientă a ariilor naturale protejate cu potențial turistic ridicat • patrimoniu turistic cultural degradat • infrastructură turistică insuficientă și slab dezvoltată în cadrul unor UAT • lipsa pregătirii resursei umane din turism • lipsa unor strategii de dezvoltare a turismului local • lipsa promovării identității turistice a ariei de studiu la nivel național și internațional

• Dezvoltarea ecoturismului datorită ariilor naturale protejate și activităților de conservare a mediului. • Patrimoniu turistic multicultural care susține turismul cultural sub diverse forme. • Stațiune balneoclimaterică de interes internațional (Stațiunea Sovata). • Elemente de semnalizare și promovare turistică (indicative, centre de informare, materiale promoționale). • Potențial ridicat pentru turism balneoclimateric pe tot parcursul anului în Stațiunea Sovata. • Diversitate a structurilor de cazare (cabane, vile, hoteluri, tabere). • Potențial ridicat pentru turism de drumeție, rural, cicloturism, camping, odihnă și ecoturism în majoritatea localităților.	• accesarea redusă a fondurilor europene destinate dezvoltării turistice • existența unui număr ridicat de structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare și alimentație publică neînregistrate oficial • imposibilitatea reținerii turiștilor în structurile de primire turistică mai mult de 2-3 zile; • inexistența unei imagini de brand atât la nivelul fiecărei UAT, cât și la nivelul întregului areal cercetat • infrastructura turistică din zona montană deficitară (lipsa unor trasee montane marcate);
Oportunități	Amenințări
• Promovarea turismului la nivel național și internațional. • Accesarea fondurilor europene pentru infrastructură și activități turistice. • Valorificarea produselor tradiționale în târguri și evenimente. • Implementarea conceptului de „sate turistice de recreație”. • Organizarea de activități sportive (echitație, schi, înot, ciclism). • Diversificarea serviciilor de agrement și divertisment. • Crearea de parteneriate interne și internaționale în turism. • Atragerea investitorilor în sectorul turistic. • Colaborare cu UAT-urile învecinate pentru promovarea turismului.	• Izolarea unor UAT de circuitul turistic național. • Orientarea turiștilor spre zone mai bine promovate. • Resurse financiare limitate pentru infrastructură. • Distrugerea ariilor protejate. • Lipsa unei viziuni de dezvoltare durabilă. • Slaba receptivitate la finanțările turistice. • Turism neecologic și nepăsare față de patrimoniul natural. • Deficit de personal calificat în turism.

4.10.3. Strategia de dezvoltare. Obiective și direcții de acțiune

Planurile de dezvoltare turistică din zona montană și de contact marginal a județului Mureș nu includ suficiente măsuri pentru promovarea turismului, educarea comunității și valorificarea potențialului etnografic. Aceste aspecte sunt esențiale pentru creșterea economică locală, motiv pentru care este necesară stabilirea unor direcții clare de dezvoltare, bazate pe analiza SWOT și pe opiniile autorităților și localnicilor.

Strategia propusă urmărește consolidarea imaginii turistice a zonei prin măsuri concrete, susținute de o colaborare eficientă între autorități și specialiști. Obiectivele principale vizează îmbunătățirea infrastructurii, diversificarea atracțiilor turistice și implicarea comunității locale.

Un element cheie este crearea unui model turistic funcțional, bazat pe cooperarea dintre sectorul privat și administrația locală.

Implementarea strategiei se face în trei etape: pe termen scurt, prin promovarea turismului și organizarea de evenimente; pe termen mediu, prin valorificarea resurselor culturale și naturale; iar pe termen lung, prin dezvoltarea turismului rural și creșterea atractivității orașelor din zonă. Aceste măsuri contribuie la dezvoltarea economică și la consolidarea unui turism durabil în regiune.

Figura 16. Efectele prognozate ale dezvoltării turismului la nivelul ariei de studiu

4.11. Aspecte de personalizare turistică

A fost creată o imagine de brand pentru cele 19 UAT-uri din zona montană și de contact marginal a județului Mureș, cu scopul de a promova regiunea și de a evidenția potențialul turistic al fiecărei localități. Fiecare brand reflectă trăsăturile definitorii ale UAT-urilor și poate contribui la dezvoltarea diverselor forme de turism. Procesul de realizare a acestora s-a bazat pe fotografii personale din cercetarea de teren, dar și pe imagini din surse externe. Aceste materiale devin un instrument eficient de promovare, consolidând identitatea vizuală a regiunii și sprijinind dezvoltarea turismului local.

Model de logo și/sau imagine turistică propuse	Elemente definitorii
	- poartă tradițională maghiară - port popular maghiar / săsesc - casă tradițională săsească - porți împodobite Rusalii
	- produs local „Dulceața lu Răzvan” - Idicel - Castelul Kemény (Brâncovenești) - sec. XIII - Tezaurul Uman Viu - Rafila Moldovan - lălaeua pestriță - specie protejată - Vălenii de Mureș

Figura 17. Exemple imagine brand pentru două UAT din aria de studiu

4.11.1. Categoriile de produse turistice personalizate

Pe lângă imaginile de brand create pentru fiecare UAT, au fost dezvoltate 6 produse turistice personalizate, adaptate la 5 tipuri de turism: rural, hivernal, ecoturistic, cinegetic și de patrimoniu. Aceste produse sunt concepute sub formă de circuite sau minisejururi, având Târgu Mureș ca punct de plecare și sosire pentru un acces facil la zonele de studiu (Valea Nirajului, Valea Beicii, Valea Gurghiului, Valea Mureșului Superior).

Fiecare produs turistic include următoarele elemente comune: denumirea, sloganul, tipul de produs, propunătorul (Agenția de Turism „Marisia Travel”), numărul de zile (3-5), perioada de desfășurare, grupul țintă, promovarea, itinerariul propus, desfășurătorul pe zile și calculul de preț. Fiecare circuit este detaliat cu informații reale, incluzând obiective turistice, activități, structuri de cazare și alimentație publică.

Produsele turistice sunt realizate astfel încât să poată fi implementate în forma prezentată, fiind complet viabile din punct de vedere al organizării și execuției.

CONCLUZII

Această cercetare privind turismul în zona montană și de contact marginal a județului Mureș a avut ca scop evidențierea potențialului regiunii pentru o dezvoltare durabilă și dinamică a turismului, oferind o alternativă economică viabilă. Valorificarea eficientă a resurselor

turistice și promovarea adecvată vor contribui la îmbunătățirea condițiilor de viață ale comunităților locale.

Mulțumită argumentelor prezentate, metodologiei adoptate și analizelor detaliate din diverse domenii: turistice, fizico-geografice, culturale, economice, politico-administrative și geodemografice, au fost identificați factorii esențiali care influențează dezvoltarea turismului. Aceștia includ oferta turistică primară, decisivă, permisivă și strategică, care rezultă din observațiile, prospectările, analizele și anchetele efectuate.

Potențialul turistic natural și antropic al ariei de studiu reprezintă un factor esențial în dezvoltarea turismului, datorită diversității și complexității resurselor sale. Analiza detaliată a acestora evidențiază orașul Reghin ca un punct de interes major, datorită numeroaselor monumente istorice, edificii religioase și activități turistice variate. Totuși, cuantificarea exactă a acestui potențial rămâne dificilă, fiind influențată de factori subiectivi, permițând fiecărei unități administrativ-teritoriale să își contureze propria contribuție la patrimoniul turistic regional.

Infrastructura turistică a ariei analizate este relativ suficientă pentru valorificarea optimă a potențialului turistic, având componente bine dezvoltate în sectoarele de cazare, alimentație, transport și agrement. Analiza detaliată a evidențiat că localitățile Sovata, Reghin și Eremitu se disting prin scoruri ridicate la toate categoriile de infrastructură, confirmându-le rolul de poli de dezvoltare turistică în regiune.

Turismul poate contribui semnificativ la dezvoltarea socio-economică a ariei de studiu, în condițiile unei piețe turistice dinamice și a unui sistem de administrare eficient. Analiza cererii și ofertei turistice, corelată cu examinarea fluxurilor turistice pe baza datelor INS și a metodelor statistice, a evidențiat impactul acestui sector asupra regiunii. De asemenea, ancheta realizată în rândul autorităților locale și al localnicilor a confirmat rolul turismului în creșterea economică și socială a județului Mureș.

Obiectivele stabilite au fost îndeplinite cu succes, iar ipotezele formulate au fost confirmate, atingându-se astfel scopul general al cercetării.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- Augustus R. von Spiess (2018), *Gurghiu. Domeniul regal de vânătoare între trecut și astăzi*, Editura Honterus, Sibiu.
- Baltaru, A. B. (2008), *Valea Gurghiului în Perioada Interbelică*, Editura Nico, Târgu Mureș.
- Băltărețu, A. (2003), *Amenajarea turistică durabilă a teritoriului*, Editura Sylvi, București.

- Bătinaș, R.H., Sorocovschi, V. (2011), *Resurse de apă: potențial și valorificare*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Butură, V. (1978), *Etnografia poporului român*, Editura Dacia, Cluj-Napoca.
- Cândea, M., Bran, F. (2001), *Spațiul geografic românesc: organizare, amenajare și dezvoltare durabilă*, Editura Economică, București.
- Cândea, M., Simon, T. (2006), *Potențialul turistic al României*, Editura Universitară, București.
- Chindea, T., Late N. (1971), *Monografia Gurghiului, comitetul de educație socialistă a județului Mureș*, Târgu Mureș.
- Ciangă, N. (1986), *Valorificarea potențialului turistic natural din Carpații Orientali, în volumul "Probleme de geografie aplicată"*, Cluj-Napoca.
- Ciangă, N. (1997), *Turismul în Carpații Orientali: Studiu de geografie umană*, Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Ciangă, N. (1998), *Turismul rural, factor de conservare, valorificare și dezvoltare a habitatului montan*, Studia Univ. Babeș-Bolyai, Seria Geographia, Vol. XLIII, Nr. 2.
- Ciangă, N. (2001), *Dimensiuni spațial-geografice ale amenajărilor în turismul rural din regiunea carpatică*, Studia Univ. Babeș-Bolyai, Seria Geographia, Vol. XLVI, Nr. 2.
- Ciangă, N. (2007), *România. Geografia turismului*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Ciangă, N. Dezs, Șt. (2007), *Amenajare turistică*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Cocan, P. (2006), *Turismul cultural*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Cocan, P. (2010), *Patrimoniul turistic al României*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Cocan, P. Dezs, Șt. (2005), *Prospectare și geoinformare turistică*, Editura Presa Universitară Clujeană, Ed. a II-a, revizuită, Cluj-Napoca.
- Cocan, P. Dezs, Șt. (2009), *Geografia turismului*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Cocan, R. Moisescu, O. I. Toader, V. (2014), *Economie și planificare strategică în turism*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca.
- Conțiu, H.V. (2012), *Bazele geografice ale fenomenului turistic*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Crăciun, A.M. Dezs, Ș. Pop, F. Cecilia, P. (2022). *Rural Tourism - Viable Alternatives for Preserving Local Specificity and Sustainable Socio-Economic Development: Case Study -*

“Valley of the Kings” (Gurghiului Valley, Mureș County, Romania). Sustainability 2022, 14, 16295.

Crăciun, A.M., Dezs, Ș. Pop, F. (2025), *The Tourist Accommodation Infrastructure in the Mountainous and Marginal Contact Area of Mureș County - the Decisive Factor for the Setting Up of Sustainable Tourism Strategies*, în Studia Univ. Babeș-Bolyai, Seria Geographia, Vol. LXX, nr. 1 (in press).

Dincă, I. (2004), *Apa și peisajele din Munții Căliman*, Editura Universității, Oradea.

Dorgo, I.C. (2003), *Transilvania, un El Dorado balnear?*, Editura Ansid, Târgu Mureș.

Erdeli G., Gheorghilaș, A. (2006), *Amenajări turistice*, Editura Universitară, București.

Frândăș, I. (2006), *Valea Gurghiului. Istorie și spiritualitate*, Editura Casa de Editură Mureș, Târgu Mureș.

Frândăș, I. (2022), *Valea Mureșului Superior. File de cronică*, Editura Media Image, Târgu Mureș.

Gârbacea, V. (1956) *Piemontul Călimanilor, Studii și cercetări de geologie, geografie*, an VII, 1 -4, Academie RPR, filiala Cluj.

Gherghel, M. (2019), *Valea Gurghiului - Valea Regilor, o variantă de monografie a văii Gurghiului*, Editura Petru Maior, Reghin.

Gherman, A. (2012), *Valorificarea potențialului turistic al masivelor vulcanice: Căliman, Gurghiu*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca.

Glăvan, V. (2000), *Turismul în România*, Editura Economică, București.

Glötz, A. (1955), *Vulcanologia și stratigrafia masivului Gurghiului de nord și raporturile formațiunilor cu cele din masivul Călimanilor*, dări de Seamă, Comitetul geologic, vol. XXXIX, 1951-1952.

Grigore, I. (1957), *Studiu geologic și petrografic asupra munților Gurghiului*, Editura Științifică, București.

Gubesch, L. (1971), *Răspândirea relictului glaciuar zâmbrul (Pinus Cembra) pe versanții sudici ai unor masive montane din Căliman*, Revista Ocrotirea Naturii, nr.2, tomul 15, București.

Hohn, M. (1995), *Contribuții la cunoațerea valorilor naturale din regiunea defileului între Toplița și Deda (jud. Mureș)*, - Studiul florei și vegetației -, în Red. S. Jakab: Propunere de înființare a rezervației peisagistice defileului Deda-Toplița. Tg-Mureș. Manuscript.

Husar, D. (2015), *Ibănești. Un sat binecuvântat de Dumnezeu*, Editura Nico, Târgu Mureș.

Iancu, M., Naum, Tr. (1972), *Defileul Mureșului Toplița – Deda. Considerații asupra genezei și evoluției reliefului*, în „Lucrări Științifice”, seria Geografie, Oradea.

- Ielenicz, M., Comănescu, L. (2006), *România, potențial turistic*, Editura Universitară, București.
- Ilieș, M. (2007), *Amenajare turistică*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca.
- Irimuș, I. A. (2010), *Relieful: potențial și valorificare turistică*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca.
- Kiss, E. (2009), „*Nadășa, livada credinței furate*”, Informația de Mureș, 7 mai 2009.
- Mac, I. (1972), *Subcarpații transilvăneni dintre Mureș și Olt. Studiu geomorfologic*, Editura Academiei Republicii Socialiste România.
- Man, I. (2013), *Ibănești. Străveche vatră de cultură și civilizație românească*, Editura Nico, Târgu Mureș.
- Mathieson, A. Wall, G. (1982), *Tourism: economic, physical and social impacts*, Editura Longman, Harlow.
- Mera, E. (2011), *Ibănești-File de istorie. Monografia istorică a comunei Ibănești. Județul Mureș*, Editura Nico, Târgu Mureș.
- Moldovan, M., Stăvilă, M. Stăvilă, L., Morar, M. (2016), *Monografia localității Luieriu, județul Mureș*, Editura Nico, Târgu Mureș.
- Moréh, K. (1991), *Cavități din defileul Mureșului între Toplița și Deda (M. Călimani)*, Bul. Speol. FRTA - CCSS (Galerii), nr. 13p. 74 - 92.
- Muntele, I. Iașu, C. (2003), *Geografia turismului: concepte, metode și forme de manifestare spațio-temporală*, Editura Sedcom Libris, Iași.
- Naum Tr., Butnaru E., Giurescu M. (1962), *Vulcanokarstul din masivul Căliman (Carpații Orientali)*, în Analele Univ. București, seria geografie - geologie, București.
- Naum, Tr., Butnaru, E. (1978), *Valorificarea potențialului turistic al Munților Căliman, în Studii de turism*, vol III, Turism Montan, București.
- Naum, Tr., Butnaru, E. (1989), *Munții Călimani*, Editura Sport-Turism, București.
- Neagu, L. (2011), *Tradition and Modernity in the Occupational Structure of the Population from Gurghiu Morphohydrographic Basin*, *Journal of Settlements and Spatial Planning*, vol. 2, no. 1 (2011) 65-68.
- Neguț, S. (2003), *Geografia turismului*, Editura Meteor Press, București.
- Netea, V. (2006), *Mureșul superior, vatra de cultura românească*, Editura Cuvântul, Târgu Mureș.
- Nistoreanu, P. (2005), *Management în turism servicii*. Editura ASE, București.
- Oroian, S. (1998), *Flora și fauna Defileului Mureșului între Toplița și Deda*, Editura University Press, Târgu Mureș.

Pop, Gr.,P. (2006), *Carpații și Subcarpații României*. Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Someșan, L. (1947), *Considerațiuni asupra munților Căliman*, Lucrările institutului de Geografie, vol. VIII, Cluj-Napoca.

Stăncioiu, A.F. (1999), *Dicționar de terminologie turistică*. AF Stăncioiu. Editura Economică, București.

Surd, V. (2008), *Monografia turistică a Carpaților Românești*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Szadeszky, I. (1930), *Munții vulcanici Harghita - Călimani*, D.S. Instit. Geol. Rom. XVI.

Tofan, G. (2014), *Defileul Mureșului: studiu de geografie umană*, Editura, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Torpan, A. (2018), *Evaluarea morfometrică și de risc a traseelor montane din munții Gurghiului în scopul desfășurării activităților de orientare sportivă și de agrement (moto adventure, 4x4 adventure, mountain bike)*, teză de doctorat, Școala Doctorală de Geografie, Facultatea de Geografie, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca.

*** Planul de Management a Parcului Național Călimani al sitului de importanță comunitară ROSCI0019, Călimani - Gurghiu

*** ORDINUL nr. 65 din 10 iunie 2013

*** Anexa 1 - Lista consolidată a ariilor naturale protejate din România

*** Atlasul Zonelor Rurale Marginalizate și al Dezvoltării Umane Locale din România (2016)

*** Directiva 2009/147/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 30 noiembrie 2009 privind conservarea păsărilor sălbatice

*** Planul de Management a Parcului Național Călimani

<http://www.anpm.ro/ro/natura-2000>, ultima accesare: 5 iulie 2024.

<http://www.cultura.ro/lista-monumentelor-istorice>, ultima accesare: 14 ianuarie 2025.

<http://www.mmediu.ro/>, ultima accesare: 12 decembrie 2024.

<https://insse.ro/cms/>, ultima accesare: 23 februarie 2025.

<https://turism.gov.ro/web/autorizare-turism/>, ultima accesare: 2 martie 2025.

<https://visitmures.com>, ultima accesare: 28 februarie 2025.

<https://www.cultura.ro/tezaure-umane-vii>, ultima accesare: 11 ianuarie 2025.

<http://www.biserici.org>, ultima accesare: 28 februarie 2025.

www.cjmures.ro, ultima accesare: 10 martie 2025